

ARMOEDE IN DELFT

26 oktober 2017

Onderzoek met medewerking van onderzoeks- en adviesbureau KWIZ
in opdracht van de Delftse Rekenkamer

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	3
SAMENVATTING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	5
BESTUURLIJKE REACTIE	10
INLEIDING	20
DEEL 1: Armoedecijfers Delft in relatie tot referentiegemeenten	22
1.1 Sociaaleconomische achtergrond Delft	22
1.2 Omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid	22
1.3 De situatie in Delft vergeleken met andere gemeenten	25
DEEL 2: Armoedebeleid in Delft	27
2.1 Taken en bevoegdheden van de gemeente en het Rijk	27
2.2 Definitie en afbakening armoedebeleid door de gemeente Delft	29
2.3 Doelstellingen armoedebeleid	29
2.4 Ingezette instrumenten	33
2.5 Realisatie van de doelstellingen	40
2.6 Oorzaken van afwijkingen doelstellingen en realisatie	44
2.7 De doelgroep nader beschouwd	45
Bijlage 1 Normenkader	48
Bijlage 2 Referentiegemeenten voor aantal minimahuishoudens	50
Bijlage 3 Enquête ketenpartners armoedebeleid	52
Bijlage 4 Toelichting Armoede Index	54
Onderzoeksdoel	54
Bronnen	54
Huishoudsoort	55
Inkomensbron	55
Wettelijk sociaal minimum	55
Bijlage 5 Geraadpleegde bronnen	56
Bijlage 6 Regelingen armoedebeleid gemeente Delft	57
Bijlage 7 Bijstandsnormen 2017	59
Bijlage 8 Gebruik inkomensondersteunende voorzieningen	60

SAMENVATTING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Als gevolg van opeenvolgende crises en aanscherping van verschillende regelingen is het aantal mensen in Nederland dat de afgelopen jaren onder het bestaansminimum zakte, toegenomen. De gemeente Delft moet omzien naar een relatief groot aantal kwetsbare burgers die in armoede verkeren.

In het jaarlijkse overleg van de Delftse Rekenkamer (DRK) met de Rekening- en Auditcommissie van de Delftse gemeenteraad over potentiële onderzoeksonderwerpen, was brede steun voor een rekenkameronderzoek naar armoede in Delft.

Deze rapportage is opgebouwd uit drie delen. Deel 1 gaat in op feiten en cijfers: wat is de typering van de Delftse armoedeproblematiek; deel 2 beschrijft de inspanningen van de gemeente: beleid, maatregelen en netwerk. In deze delen worden deelconclusies getrokken gebaseerd op de vooraf bepaalde normen.

Deel 3 bestaat uit een handreiking met perspectieven en praktijken die relevant kunnen zijn voor toekomstig beleid van de gemeente Delft.

In kort bestek de geaggregeerde conclusies en aanbevelingen:

Deel 1 Omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid

CONCLUSIES

- 1) De DRK concludeert dat de gemeente Delft de omvang van de doelgroep voor het gemeentelijk armoedebeleid in beeld heeft. De meting vindt plaats op basis van het criterium beschikbare middelen in diverse percentages van het wettelijk sociaal minimum (Wsm), ook wel 'armoede in engere zin' genoemd.
- 2) De omvang van de doelgroep is de laatste jaren gegroeid conform het landelijke beeld en is door de gemeente Delft nauwelijks te beïnvloeden door lokale economische factoren en algemene landelijke ontwikkelingen. De Delftse situatie wijkt dan ook niet substantieel af van vergelijkbare gemeenten.
- 3) Verschillende rekenmodellen voor het bepalen van het aantal minimahuishoudens in de onderscheiden categorieën en bijvoorbeeld het aantal kinderen dat opgroeit in armoede leiden tot verschillende uitkomsten. Bepalende elementen bij die berekening zijn bijvoorbeeld 'peildatum' en 'vermogen' (zoals spaargeld). De set CBS-gegevens (Stimulanz) die de gemeente Delft hanteert voor de berekening geeft een minder aantal minima in de 100% Wsm dan de armoede-index van het bureau KWIZ. Zie de navolgende tabel:

Huishoudens naar inkomen in Delft 2016

Inkomen	Stimulansz	KWIZ	Aandeel S/K
Tot 100% Wsm	4.327	5.950	7,6% / 10,5%
Tot 110% Wsm	6.104	6.250	10,7% / 11,0%
Tot 120% Wsm	7.534	6.700	13,2% / 11,8%
Tot 130% Wsm	8.240 (125%)	7.300	14,5% / 12,8%
Overig	48.664	49.604	
Totaal	56.904	56.904	100% / 100%
Aantal kinderen tot 110% Wsm	2.227	2.700	

De samenstelling van de categorieën huishoudens naar onder meer ouderen, alleenstaanden hangt mede af van de berekeningsmethodiek en is derhalve niet verder onderzocht in dit onderzoek.

AANBEVELING

Heroverweeg de meetmethodiek. De DRK spreekt zich niet uit over het hanteren van een grofmaziger (Stimulansz) danwel fijnmaziger meetmethode, maar ziet het feit dat het aantal feitelijk kwijtscheldingen hoger ligt dan het door de gemeente gehanteerde populatiegetal als een indicatie voor heroverweging van de meetmethodiek.

Deel 2a Het gemeentelijk armoedebeleid in Delft; definitie en afbakening

CONCLUSIES

- 1) Delft heeft het armoedebeleid gedefinieerd als beleid dat zich richt op zowel de inkomenspositie van inwoners als op meedoen in de samenleving, een 'brede definitie van armoede'.
- 2) Er zijn doelstellingen die betrekking hebben op armoede en maatschappelijke participatie, maar de concreetheid wat betreft de uitwerking varieert. De relatie tussen de doelstellingen, activiteiten en resultaten is ten dele expliciet en logisch; op andere onderdelen ontbreekt samenhang.
- 3) De DRK treft geen samenhang aan tussen alle afzonderlijke onderdelen van het sociaal domein wanneer daar vanuit het armoedebeleidsperspectief naar gekeken wordt. Dit wil niet zeggen dat de samenhang er niet is, echter het ontbreken van een overzicht met daarin de ontwikkelingen per deelbeleid maakt een oordeel lastig.
- 4) In de Sociale Visie 2014-2018 is niet aangegeven wat de te bereiken resultaten zijn in termen van aantallen, beleving door de doelgroep of maatschappelijk effect.

- 5) Het Bijzondere-bijstandsbeleid, de lokale regelingen armoedebeleid en de schuldhulpverlening hebben op onderdelen een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.
- 6) Een Monitor Sociaal Domein is in aantocht. Onduidelijk is op dit moment in hoeverre de monitor zal voorzien in het meten van het behalen van de doelstellingen van het armoedebeleid.

AANBEVELING

Breng meer samenhang aan tussen (meetbare) doelen en middelen ten behoeve van verantwoording door het college en sturing door de raad. De verbinding tussen het armoedebeleid en ander beleid dat maatschappelijke participatie nastreeft (Wmo, Participatiewet) is er, maar lastig te doorgronden. Met het aanbrengen van meer samenhang tussen (meetbare) doelen en middelen en het maken van dwarsverbanden in de informatie naar de raad, stelt het college de raad beter in staat te controleren of de Sociale Visie, het armoedebeleid en ander beleid dat op participatie is gericht, de gewenste uitkomsten kent dan wel bijsturing behoeft.

Deel 2b Het gemeentelijk armoedebeleid in Delft; instrumentarium

CONCLUSIES

- 1) De gemeente organiseert de samenwerking met organisaties uit de samenleving voor het uitvoeren en ondersteunen van het armoedebeleid. Het Pact tegen Armoede is hiervan een goed voorbeeld.
- 2) De aanpak en de middelen van de gemeente sluiten volgens de ketenpartners en deelnemers van het Pact aan bij de armoededoelstelling.
- 3) Het sociaal team draagt bij aan de ondersteuning van huishoudens en het bevorderen van zelfredzaamheid. De bijdrage van deze aanpak aan de bestrijding van armoede wordt niet apart gemonitord.
- 4) De effectiviteit van het Pact kan volgens de gemeente en een aantal deelnemers worden verbeterd.
- 5) Het karakter van het beleid is regelinggestuurd. De regelingen in het kader van het armoedebeleid dragen direct bij aan inkomensondersteuning. De extra regelingen voor kinderen sluiten direct aan bij het doel extra aandacht te geven aan de situatie van kinderen die in armoede opgroeien.

- 6) De Financiële Winkel van Delft (FWvD) draagt in haar dienstverlening niet alleen bij aan de schuldhelpverlening, maar ook aan de doelstelling van het armoedebeleid om mensen mee te laten doen aan de samenleving.
- 7) De kosten voor het armoedebeleid zijn in 2016 toegenomen door de toename ten opzichte van 2015 van het beroep op de bijzondere bijstand.
- 8) Er is structurele onderuitputting op het budget voor individuele inkomenstoeslag. Dit overschot wordt gebruikt om de bezuinigingstaakstelling te effectueren binnen dit deel van de begroting.

AANBEVELING

Verleg de aandacht naar populatiegestuurd beleid. Het beleid van de gemeente ten aanzien van armoede in engere zin is *regelinggestuurd*. Door de aandacht te verleggen naar *populatiegestuurd* beleid kan zo optimaal mogelijk aan de kansen en beperkingen van de verschillende groepen inwoners binnen de doelgroep tegemoet worden gekomen.

Deel 3 Het gemeentelijk armoedebeleid in Delft; doelstellingen en bereik

CONCLUSIES

- 1) Het armoedebeleid van de gemeente Delft is op onderdelen niet concreet en meetbaar, waardoor het lastig is te evalueren. Ook wordt niet structureel in kaart gebracht welke externe factoren het realiseren van die doelstellingen belemmeren of bevorderen.
- 2) De ketenpartners zijn redelijk positief over de inzet van de beleidsinstrumenten.
- 3) De gemeente streeft naar een maximaal bereik van de regelingen voor het armoedebeleid. Omdat niet nader gedefinieerd is wat maximaal is, is niet te bepalen of de doelstelling van maximaal bereik wordt gerealiseerd. Het niet-gebruik is niet in beeld bij de gemeente. Uit een nadere analyse op basis van de cijfers over de doelgroep blijkt dat het totale bereik in Delft hoger is dan in andere gemeenten, maar per regeling zijn er grote verschillen.
- 4) De redenen van niet-gebruik van regelingen zijn divers. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de complexe regelgeving plannings- en communicatievaardigheden vereist waarover niet iedereen beschikt en dat ingewikkelde aanvraagformulieren niet door iedereen worden begrepen.

- 5) Ketenpartners beschikken vanuit hun betrokkenheid bij de doelgroep over inzicht in ontwikkelingen van de doelgroep.

AANBEVELINGEN

- Benut de maatschappelijke context beter bij het formuleren van nieuw beleid. De DRK beveelt aan om bij het formuleren van beleid zowel externe factoren die buiten het bereik van de gemeente liggen als oorzaken van niet-gebruik waarop de gemeente wel invloed heeft, te betrekken
- Onderzoek de inzichten van ketenpartners inzake de ontwikkelingen binnen de doelgroep nader ten behoeve van toekomstig beleid.
- Formuleer evalueerbare doelstellingen.
- Evalueer de uitvoering periodiek.

Ten behoeve van toekomstig beleid stelde de DRK een handreiking samen (Deel 3). Deze geeft handvatten voor beleid en uitvoering.

Reboursdreef - Postbus 76, 2600 MG Delft

De Delftse Rekenkamer

Samenleving

Adres

Bezoekadres:
Stationsplein 1
2611 DV Delft
BAN NL21 5404 0285 0017 07
i.v.v. gemeente Delft

Behandeld door:
VGLU Robben
Telefoon 05-22738728
vogl@del.nl
Internet www.delft.nl
Telefoon 14815

VERZONDEN 25 OKT. 2017

Datum:
03-10-2017
Oms. kenmerk:
3140785
Uw brief van:

Uw kenmerk:

Bijlage:
1

Onderwerp:
Bestuurlijke reactie op het rekenkamerrapport 'Armoede in Delft'

Geachte leden van de Rekenkamer,

Met belangstelling hebben wij de onderzoeksrapportage 'Armoede in Delft' gelezen.

Burgers die in armoede leven hebben het zwaar. Het is goed dat de Delftse rekenkamer via dit onderzoek de aandacht vestigt op dit onderwerp.

Vanuit een helder beschreven normenkader heeft u het gemeentelijk beleid in kaart gebracht. Het college spreekt haar waardering uit voor het feit dat u aanbevelingen doet voor documenten waar het college bij toekomstig beleid rekening mee kan houden.

In de fase van ambtelijk wederhoor hebben wij een uitgebreide reactie op de inhoud en weergave van uw bevindingen gegeven. Wij waarderen het dat het merendeel van de punten in de rapportage is overgenomen. Een aantal van de ambtelijk geconstateerde onjuistheden is niet overgenomen. Deze staan, voorzien van een aanvullende reactie, in de bijlage.

In deze bestuurlijke reactie gaan wij in op de door u geformuleerde conclusies en uw aanbevelingen aan het college. Wij citeren steeds eerst de conclusies en aanbevelingen uit het rapport en geven daar vervolgens een reactie op.

Deel 1 Omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid

CONCLUSIES

- 1) De DRK concludeert dat de gemeente Delft de omvang van de doelgroep voor het gemeentelijk armoedebeleid in beeld heeft. De meting vindt plaats op basis van het criterium beschikbare middelen in diverse percentages van het wettelijk sociaal minimum (Wsm), ook wel 'armoede in engere zin' genoemd.
- 2) De omvang van de doelgroep is de laatste jaren gegroeid conform het landelijke beeld en is door de gemeente Delft nauwelijks te beïnvloeden door lokale economische factoren en algemene landelijke

Datum
03-10-2017

ontwikkelingen. De Delftse situatie wijkt dan ook niet substantieel af van vergelijkbare gemeenten.

- 3) Verschillende rekenmodellen voor het bepalen van het aantal minimahuishoudens in de onderscheiden categorieën en bijvoorbeeld het aantal kinderen dat opgroeit in armoede leiden tot verschillende uitkomsten. Bepalende elementen bij die berekening zijn bijvoorbeeld 'peildatum' en 'vermogen' (zoals spaargeld). De set CBS-gegevens (Stimulansz) die de gemeente Delft hanteert voor de berekening geeft een minder aantal minima in de 100% Wsm dan de armoede-index van het bureau KWIZ.

Zie de navolgende tabel:

Huishoudens naar inkomen in Delft 2016			
Inkomen	Stimulansz	KWIZ	Aandeel S/K
Tot 100% Wsm	4.327	5.950	7,6% / 10,5%
Tot 110% Wsm	6.104	6.250	10,7% / 11,0%
Tot 120% Wsm	7.534	6.700	13,2% / 11,8%
Tot 130% Wsm	8.240 (125%)	7.300	14,5% / 12,8%
Overig	48.664	49.604	
Totaal	56.904	56.904	100% / 100%
Aantal kinderen tot 110% Wsm	2.227	2.700	

De samenstelling van de categorieën huishoudens naar onder meer ouderen, alleenstaanden hangt mede af van de berekeningsmethodiek en is daarom niet verder onderzocht in dit onderzoek.

AANBEVELING

Heroverweeg de meetmethodiek. De DRK spreekt zich niet uit over het hanteren van een grofmazige (Stimulansz) dan wel fijnmaziger meetmethode, maar ziet het feit dat het aantal feitelijk kwijtscheldingen hoger ligt dan het door de gemeente gehanteerde populatiegetal als een indicatie voor heroverweging van de meetmethodiek.

Reactie van het college:

Wij onderschrijven de conclusies.

Over de aanbeveling merken wij het volgende op. Exacte gegevens over het inkomen van huishoudens worden gebaseerd op gegevens van de belastingdienst (aangifte inkomstenbelasting). Deze gegevens zijn pas 2 jaar na het belastingjaar beschikbaar. Zowel Stimulansz als KWIZ gaan daarom uit van schattingen. Pas achteraf is te beoordelen of deze schattingen juist bleken.

Op dit moment staan op de website van het CBS de gegevens t/m 2014. In 2014 gaf Stimulansz aan dat het zou gaan om 2199 kinderen in huishoudens met een inkomen tot 110% van het wettelijk sociaal minimum. In Delft waren er in 2014 volgens het CBS 2200 kinderen tot 18 jaar die leven in een huishouden met een inkomen tot 110 % van het wettelijk sociaal minimum. Deze aantallen verschillen niet. Wij zien daarom geen reden om over te gaan tot een andere voorspellingsmethode.

Deel 2a Het gemeentelijk armoedebeleid in Delft; definitie en afbakening
CONCLUSIES

- 1) Delft heeft het armoedebeleid gedefinieerd als beleid dat zich richt op zowel de inkomenspositie van inwoners als op meedoen in de samenleving, een 'brede definitie van armoede'.
- 2) Er zijn doelstellingen die betrekking hebben op armoede en maatschappelijke participatie, maar de concreetheid wat betreft de uitwerking varieert. De relatie tussen de doelstellingen, activiteiten en resultaten is ten dele expliciet en logisch; op andere onderdelen ontbreekt samenhang.
- 3) De DRK treft geen samenhang aan tussen alle afzonderlijke onderdelen van het sociaal domein wanneer daar vanuit het armoedebeleidsperspectief naar gekeken wordt. Dit wil niet zeggen dat de samenhang er niet is, echter het ontbreken van een overzicht met daarin de ontwikkelingen per deelbeleid maakt een oordeel lastig.
- 4) In de Sociale Visie 2014-2018 is niet aangegeven wat de te bereiken resultaten zijn in termen van aantallen, beleving door de doelgroep of maatschappelijk effect.
- 5) Het Bijzondere-bijstandsbeleid, de lokale regelingen armoedebeleid en de schuldhulpverlening hebben op onderdelen een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.
- 6) Een Monitor Sociaal Domein is in aantocht. Onduidelijk is op dit moment in hoeverre de monitor zal voorzien in het meten van het behalen van de doelstellingen van het armoedebeleid.

AANBEVELING

Breng meer samenhang aan tussen (meetbare) doelen en middelen ten behoeve van verantwoording door het college en sturing door de raad. De verbinding tussen het armoedebeleid en ander beleid dat maatschappelijke participatie nastreeft (Wmo, Participatiewet) is er, maar lastig te doorgronden. Met het aanbrengen van meer samenhang tussen (meetbare) doelen en middelen en het maken van dwarsverbanden in de informatie naar de raad, stelt het college de raad beter in staat te controleren of de Sociale Visie, het armoedebeleid en ander beleid dat op participatie is gericht, de gewenste uitkomsten kent dan wel bijsturing behoeft.

Reactie van het college:

Wij beschouwen armoede als een probleem dat burgers op verschillende leefgebieden raakt. Dit sluit aan bij de opvatting die ook staat in de rapporten die in bijlage 3 van het rekenkamerrapport beschreven staan. Er is een onderscheid tussen beleid dat zich richt op de inkomenspositie van inwoners en beleid gericht op armoedebestrijding in brede zin.

Het beleid dat zich richt op de inkomenspositie van inwoners wordt grotendeels door het Rijk gemaakt. Als gemeente kunnen wij onder wettelijk vastgelegde voorwaarden inkomensondersteuning bieden via bijzondere bijstand. We kiezen ervoor om inkomensondersteunende maatregelen vooral in te zetten voor kinderen. Daarmee willen we bereiken dat kinderen zo min mogelijk last hebben van het feit dat zij in een huishouden opgroeien waar sprake is van armoede.

Van de inkomensondersteunende maatregelen die de gemeente biedt monitoren we het gebruik. Helaas zijn er weinig landelijke gegevens waartegen we de Delftse situatie af kunnen zetten. Wij zijn dan ook blij met de cijfers die in het rapport van de rekenkamer worden gepresenteerd en

Dares
03-10-2017

waaruit blijkt dat Delft, vergeleken met 15 andere gemeenten gemiddeld tot hoog soort.

Wij blijven alert op dit onderwerp en blijven inzetten op vergroting van het bereik. Een voorbeeld hiervan is de individuele inkomensloeslag. We hebben recent alle bijstandsgerechtigden van 55 jaar en ouder die op basis van de voorwaarden recht hebben op de individuele inkomensloeslag en daar geen gebruik van maken aangeschreven en uitgelegd dat zij hier mogelijk recht op hebben. De inwoners die niet op dit schrijven reageren, gaan we nabellen en telefonisch wijzen op het bestaan van het recht en de manier van aanvragen.

Tegelijkertijd is het lastig om concrete doelstellingen te formuleren voor een hoger bereik. Immers, er blijft altijd de keuzenvrijheid van burgers om wel of niet gebruik te maken van regelingen. Bijvoorbeeld bij het Jeugdcultuurfonds: dat is interessant voor kinderen uit gezinnen met een inkomen tot 110% van het wettelijk sociaal minimum. Echter, niet elk kind wil bijvoorbeeld muziekles. Daar staat tegenover dat we bij de schoolkostenregeling wel streven naar een 100% bereik onder 4 tot 18 jarigen. Immers, alle kinderen gaan naar school. De cijfers uit het onderzoek van KWIZ kunnen als referentiepunt dienen voor het formuleren van concrete doelstellingen t.a.v. het bereik van verschillende regelingen.

Dat in de sociale visie geen meetbare doelen benoemd zijn is in onze ogen logisch. De Sociale Visie is een visie van onze partners en gemeente samen en geeft weer vanuit welke visie onze partners en wij werken. Vervolgens wordt deze visie op deeltherreinen (zoals bij de bijzondere bijstand) omgezet in concrete acties, zowel bij onze partners als bij de gemeente.

Binnen de schuldhulpverlening gaan we op zoek naar nieuwe ontwikkelingen. Niet alleen de benadering van de inwoner krijgt aandacht, maar ook de benadering van de schuldeisers. Met hen maken we afspraken over vroegsignalering. Hoe eerder een betalingsachterstand is gemeld, hoe eerder hulpverlening tot stand kan komen. Deze afspraken maken we zoveel mogelijk binnen de geldende en toekomstige privacywetgeving. Projecten als Vroeg er op af uit Amsterdam, de Incassovrije wijk uit Den Haag, EMMA in Zoetermeer en de pilot in de samenwerking van de BKR en een aantal gemeenten om te komen tot een Vindplaats van schulden zijn hierbij een bron van inspiratie. In Delft heeft het Pact tegen de armoede op 2 oktober een werkbijeenkomst over vroegsignalering georganiseerd. We nemen de uitkomsten uit deze bijeenkomst mee in ons beleid en in onze uitvoering.

Voor wat betreft armoedebestrijding in brede zin gaan wij ervan uit dat het hebben van werk de beste manier is om uit de armoede te raken. Daarom ondersteunen wij mensen met een bijstandsuitkering bij het vinden van werk. In breder verband zetten wij ook in op het versterken van de verbinding tussen onderwijs, werkgelegenheid en economie bijvoorbeeld via het actieplan Werk maken van Talent, het convenant met de TU en het realiseren van social return bij de investeringsagenda Stad. Zo creëren we meer werkgelegenheid in Delft. Er zijn echter ook steeds meer werkenden en mensen die pensioengerechtigd zijn die in armoede leven.

4/8

Datum:
03-10-2017

Armoede kan ook zijn: het niet hebben van sociale contacten, een zinvolle dagbesteding en een reden om 's ochtends je bed uit te komen. Daarom stimuleren we inwoners die niet of nog niet in staat zijn tot betaald werk om andere vormen van dagbesteding te zoeken: als vrijwilliger maar ook bijvoorbeeld bij Lekker Bezig. Lekker Bezig is een project van DOEL, de Firma van Buiten en Stunt, dat gefinancierd wordt vanuit Participatiewet en WMO. Iedereen die bezig wil zijn kan zich hier aanmelden. Activiteiten die hier aangeboden worden zijn bijvoorbeeld het besturen van de fluisterbootjes in de Delftse grachten, het rijden van de taxishuttles in de binnenstad en diverse kook- en keukenwerkzaamheden. In de Kadernota ISD III Basis 'Een sterke basis voor een sociale stad' die recent verschenen is gaan wij o.a. in op de wijze waarop activiteiten en voorzieningen in de basis voor alle inwoners hen in staat stellen mee te doen in de samenleving. Mee kunnen doen in de samenleving is één van de hoofddoelstellingen in de WMO. Met basis bedoelen wij alle activiteiten en voorzieningen op het gebied van onderwijs, cultuur, welzijn, wonen, sport en bewegen, veiligheid (binnen en buitenshuis), gezondheid, informatie en advies en leefbaarheid.

Wij zijn ons ervan bewust van dat er inwoners zijn die geen of onvoldoende vaardigheden bezitten op het gebied van lezen en schrijven. Daarom voeren wij samen met het ROC en de gemeenten in de regio de campagne "Doe Weer Mee!" om mensen die laaggeletterd zijn over te halen een cursus lezen en schrijven te volgen. Samen met diverse partijen in de stad bieden we taalcurssussen op verschillende niveaus aan.

In de visie op dienstverlening die op dit moment geformuleerd wordt besteden we uiteraard ook aandacht aan de communicatiemethoden die we gebruiken. Onze eigen procedures zijn nog (te) vaak geschreven in ingewikkelde taal. Wij kijken naar manieren om naast schriftelijk ook op andere wijze te communiceren, zoals met pictogrammen en filmpjes. Voor inwoners die niet met digitale middelen werken gaan wij weer meer persoonlijk contact inzetten. We onderzoeken nieuwe wegen om inwoners te benaderen, waarbij we gebruik maken van de inzichten van onder andere mobility management.

Tot slot de monitor sociaal domein: In deze monitor worden allerlei gegevens gepresenteerd over verschillende onderwerpen in het sociaal domein. Deze monitor zal zich de komende jaren verder ontwikkelen en zo steeds meer samenhang laten zien tussen de verschillende onderwerpen binnen het sociaal domein, waaronder armoedebestrijding.

Deel 2b Het gemeentelijk armoedebeleid in Delft; instrumentarium CONCLUSIES

- 1) De gemeente organiseert de samenwerking met organisaties uit de samenleving voor het uitvoeren en ondersteunen van het armoedebeleid. Het Pact tegen Armoede is hiervan een goed voorbeeld.
- 2) De aanpak en de middelen van de gemeente sluiten volgens de ketenpartners en deelnemers van het Pact aan bij de armoededoelstelling.
- 3) Het sociaal team draagt bij aan de ondersteuning van huishoudens en het bevorderen van zelfredzaamheid. De bijdrage van deze aanpak aan de bestrijding van armoede wordt niet apart gemonitord.

5/8

Datum
03-10-2017

- 4) De effectiviteit van het Pact kan volgens de gemeente en een aantal deelnemers worden verbeterd.
- 5) Het karakter van het beleid is regeling gestuurd. De regelingen in het kader van het armoedebelief dragen direct bij aan inkomensondersteuning. De extra regelingen voor kinderen sluiten direct aan bij het doel extra aandacht te geven aan de situatie van kinderen die in armoede opgroeien.
- 6) De Financiële Wink van Delft (FWvD) draagt in haar dienstverlening niet alleen bij aan de schuldhulpverlening, maar ook aan de doelstelling van het armoedebelief om mensen mee te laten doen aan de samenleving.
- 7) De kosten voor het armoedebelief zijn in 2016 toegenomen door de toename ten opzichte van 2015 van het beroep op de bijzondere bijstand.
- 8) Er is structurele onderuitputting op het budget voor individuele inkomens toeslag. Dit overschot wordt gebruikt om de bezuinigingstaakstelling te effectueren binnen dit deel van de begroting.

AANBEVELING

Verleg de aandacht naar populatie gestuurd beleid. Het beleid van de gemeente ten aanzien van armoede in engere zin is *regeling gestuurd*. Door de aandacht te verleggen naar *populatie gestuurd* beleid kan zo optimaal mogelijk aan de kansen en beperkingen van de verschillende groepen inwoners binnen de doelgroep tegemoet worden gekomen.

Reactie van het college:

Het verheugt ons om te lezen dat onze partners vinden dat de aanpak en middelen aansluiten bij de armoededoelstelling. Omdat ons niet helemaal duidelijk was wat de rekenkamer bedoelt met populatiegestuurd werken hebben we daarover een toelichting gevraagd. De rekenkamer gaf de volgende uitleg:

"De instrumenten zijn nu grotendeels gebaseerd op het % Wsm in de vorm van regelingen/geldelijke tegemoetkomingen grotendeels los van specifieke kenmerken subdoelgroepen; populatie gestuurd betekent scherper kijken naar de diverse deel-doelgroepen, deelpopulaties die vallen binnen de overkoepelende definitie 'armoede in enge zin' en hoe deze ondersteund kunnen worden."

Bijvoorbeeld: mensen met een mentale stoornis zonder opleiding hebben een grote afstand tot de arbeidsmarkt en de kans is groot dat regelingen die alleen naar hun inkomsten kijken, er niet toe bijdragen dat ze ooit uit de schulden komen, terwijl misschien aandachtig buddywerk of het structureel ondersteunen van de financiële ordening helpt. Een kind van hoogopgeleide statushouders is wellicht gebaat bij boeken of een taalcursus die hem sneller doet integreren, bijvoorbeeld doordat hij daardoor een zaterdagbaantje kan krijgen bij AH... het onderscheiden van de deelpopulaties dus, en daar beleid op maken dat structureel de kansen op houdbare financiën vergroot."

Uit deze uitleg blijkt dat de onderzoekers pleiten voor individueel maatwerk bij het toepassen van regelingen en ondersteuning. Dat maatwerk wordt in de praktijk geboden door de medewerkers van de Toegang, Wersel en het KCC. De beleidsregels bijzondere bijstand bieden voldoende ruimte voor dit

6/8

maatwerk. De gemeente kiest er bewust voor om haar beleid algemeen toegankelijk te laten zijn.

Deel 3 Het gemeentelijk armoedebeleid in Delft; doelstellingen en bereik

CONCLUSIES

- 1) Het armoedebeleid van de gemeente Delft is op onderdelen niet concreet en meetbaar, waardoor het lastig is te evalueren. Ook wordt niet structureel in kaart gebracht welke externe factoren het realiseren van die doelstellingen belemmeren of bevorderen.
- 2) De ketenpartners zijn redelijk positief over de inzet van de beleidsinstrumenten.
- 3) De gemeente streeft naar een maximaal bereik van de regelingen voor het armoedebeleid. Omdat niet nader gedefinieerd is wat maximaal is, is niet te bepalen of de doelstelling van maximaal bereik wordt gerealiseerd. Het niet-gebruik is niet in beeld bij de gemeente. Uit een nadere analyse op basis van de cijfers over de doelgroep blijkt dat het totale bereik in Delft hoger is dan in andere gemeenten, maar per regeling zijn er grote verschillen.
- 4) De redenen van niet-gebruik van regelingen zijn divers. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de complexe regelgeving plannings- en communicatievaardigheden vereist waarover niet iedereen beschikt en dat ingewikkelde aanvraagformulieren niet door iedereen worden begrepen.
- 5) Ketenpartners beschikken vanuit hun betrokkenheid bij de doelgroep over inzicht in ontwikkelingen van de doelgroep.

AANBEVELINGEN

- Benut de maatschappelijke context beter bij het formuleren van nieuw beleid. De DFRK beveelt aan om bij het formuleren van beleid zowel externe factoren die buiten het bereik van de gemeente liggen als oorzaken van niet-gebruik waarop de gemeente wel invloed heeft, te betrekken.
- Onderzoek de inzichten van ketenpartners inzake de ontwikkelingen binnen de doelgroep nader ten behoeve van toekomstig beleid.
- Formuleer evalueerbare doelstellingen.
- Evalueer de uitvoering periodiek.

Reactie van het college

Bij ontwikkeling en uitvoering van ons beleid houden we rekening met landelijke ontwikkelingen en de inzichten die uit diverse wetenschappelijke onderzoeken naar voren komen. Ook kijken we naar de 'best practices' in den lande. Er zijn veel pilots gestart die we met belangstelling volgen en in een aantal gevallen overnemen (zoals het Jongerenperspectieffonds).

Wanneer nieuw beleid op stapel staat betrekken wij de Pactleden hierbij. De leden geven inzicht in de doelgroep en geven informatie over de ontwikkelingen die zij tegen komen. Wij nemen deze zoveel als mogelijk mee bij het opstellen van het beleid.

Daarnaast leggen we voorstellen voor aan de Adviesraad Sociaal Domein. Ook in de eindfase betrekken wij de ketenpartners door hen de stukken te laten lezen en becommentariëren.

De aanbeveling met betrekking tot het stellen van evalueerbare doelen en de daadwerkelijke periodieke evaluatie heeft onze aandacht.

Datum
03-10-2017

Ten behoeve van toekomstig beleid stelde de DRK een handreiking samen (Deel 3). Deze geeft handvatten voor beleid en uitvoering.

Reactie van het college

Het is prettig om allerlei onderzoeken die de afgelopen jaren verschenen zijn in één overzicht te hebben. In de samenvattingen staan soms ook handvatten voor beleid genoemd. De onderzoeken die benoemd worden zijn alle bij ons bekend en de handvatten voor beleid passen wij toe.

Tot slot

Het rijk heeft begin dit jaar extra budget ter beschikking gesteld voor armoedebestrijding onder kinderen. In het bestedingsvoorstel hiervoor (brief van 21 februari 2017 met kenmerk 2966136) hebben wij € 100.000,- gereserveerd voor suggesties uit het rekenkameronderzoek.

In het onderzoek staan geen nieuwe voorstellen voor armoedebestrijding onder kinderen. Wel worden in bijlage 3 bij het rapport verschillende onderzoeken aangehaald waarin regelmatig terugkomt dat het belangrijk is om in eenvoudig Nederlands te communiceren over onze regelingen en aanvraagprocedures zo simpel mogelijk te maken. We besteden hier al aandacht aan, maar willen graag een extra impuls geven aan het verbeteren van onze communicatie om het bereik van onze bestaande regelingen te vergroten. Wij willen een deel van de gereserveerde € 100.000,- hiervoor gebruiken.

Het resterende bedrag voegen wij toe aan de budgetten voor de bestaande regelingen voor armoedebestrijding onder kinderen. Wij verwachten dat door de maatregelen op het gebied van communicatie de bekendheid van deze regelingen groter wordt. Door de grotere bekendheid zal het gebruik van de regelingen toenemen.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Delft,

burgemeester
A.H. Hekker i.b.

secretaris
drs. T.W. Andriessen i.b.

8/8

3140795

Bijlage

1.

Ambtelijke reactie

Pagina 15: aan het eind van hoofdstuk 1 en in hoofdstuk 2 van de nota Aanpassingen bijzondere bijstand 2015 wordt wel degelijk aandacht besteed aan de koppeling met andere beleidsvelden en organisaties. Er wordt een verband gelegd met de Verordening Individuele inkomensvoet, het beleidskader Participatiewet en de beleidsnota Schuldhelpverlening en budgetbeheer.

In hoofdstuk 2 wordt aandacht besteed aan het betrekken van het Sociaal team bij het constateren van armoede en het inzetten op het wegnemen van de gevolgen. Ook wordt verwezen naar het betrekken van partners bij het bestrijden van armoede.

Reactie DRK

Dit wordt inderdaad genoemd in de desbetreffende nota's. We begrijpen niet goed waar deze reactie op is gebaseerd, omdat we dit niet kunnen herleiden op de genoemde pagina.

Ambtelijke reactie

Bij de conclusie 3 bovenaan pagina 15 staat: De gemeente maakt niet inzichtelijk met welk ander beleid ze de doelstellingen van het armoedebeleid nastreeft. In de ambtelijke reactie wordt hierop ingegaan.

2.

Ambtelijke reactie

Pagina 20: in de laatste alinea staat dat mensen met een schuld lager dan € 3.000,- niet in aanmerking komen voor hulp door de Financiële Winkel. Dit klopt niet, mensen komen niet in aanmerking voor een schuldbemiddelingstraject (minnelijk traject) maar krijgen wel advies van de medewerkers van de Financiële Winkel over hoe de schulden kunnen worden opgelost. € 3.000,- is een oplosbare schuld, een schuld die binnen een periode van 3 jaar kan worden afgeleid vanuit de afloscapaciteit (uitgaande van een minimuminkomen). Omdat mensen een schuld lager dan 3000,- zelf kunnen oplossen bieden we hen geen schuldbemiddeling.

Reactie DRK

Tekst is aangepast in: Mensen met schulden lager dan € 3.000,- komen niet in aanmerking voor een schuldbemiddelingstraject (minnelijk traject) maar krijgen wel advies van de medewerkers van de Financiële Winkel over hoe de schulden kunnen worden opgelost.

Ambtelijke reactie

In de eerste ambtelijke reactie wordt uitgelegd waarom mensen met een schuld lager dan € 3.000,- niet in aanmerking komen voor schuldbemiddeling. Nu wordt geen reden aangegeven waardoor het lijkt alsof een groep inwoners wordt uitgesloten.

3.

Ambtelijke reactie

Pagina 23: in de een na laatste alinea wordt vermeld dat de gemeente een deel van de bijstandsuitkering zelf betaalt. Tot en met 2016 was het BUIG budget voldoende om de kosten van de uitkeringen te voldoen.

Reactie DRK

Zie eerdere reactie.

Ambtelijke reactie

3140795

Deze zin staat nu op pagina 27, is niet aangepast. De gemeente ontvangt het BUIG-budget van het Rijk en hoefde tot 2016 geen eigen middelen toe te voegen aan dit budget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen.

INLEIDING

Een tekort aan geld om in het dagelijks levensonderhoud te voorzien en deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer is een complex probleem. Het speelt zich in hoge mate af achter de voordeur en treft niet alleen inwoners met een laag of geen inkomen.

Er zijn uiteenlopende oorzaken voor geldzorgen. Lang niet in alle gevallen heeft de lokale overheid een formele rol of taak bij dergelijke problemen. Ook heeft de lokale overheid niet altijd zicht op inwoners met geldzorgen of op inwoners die extra risico lopen op een tekort aan geld. Daarbij spelen ook vragen rondom privacy, eigen verantwoordelijkheid en de vrijheid het leven naar eigen inzicht in te richten, een rol.

Toch staan gemeenten niet met lege handen; er zijn groepen inwoners voor wie de gemeente actief kan bijdragen aan een welvarender bestaan.

In het jaarlijkse overleg van de Delftse Rekenkamer (DRK) met de Rekening- en Auditcommissie van de Delftse gemeenteraad over potentiële onderzoeksonderwerpen bleek brede steun voor een rekenkameronderzoek naar armoede in de gemeente Delft. In december 2016 begon het onderzoek naar zowel beleid als uitvoering van de armoedebestrijding. Het onderzoek strekt zich uit over de periode 2015 tot en met mei 2017.

De DRK ziet dit rapport ook als een handreiking voor toekomstig beleid. Daarom is een overzicht toegevoegd van recente (landelijke) rapportages en inzichten rond het thema armoede.

Indeling onderzoek en rapportage

Deze rapportage is opgebouwd uit drie delen.

Deel 1 gaat in op feiten en cijfers: wat is de typering van de Delftse armoedeproblematiek in kwalitatieve en kwantitatieve zin? De belangrijkste onderzoeksvragen zijn:

- a) Wat is de omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid? Welke typen huishoudens en inkomenscategorieën zijn hierbij te onderscheiden? Hoe zit het met specifieke doelgroepen als kinderen en ouderen die leven in armoede?
- b) Hoe verhoudt de situatie in Delft zich tot een aantal referentiegemeenten?

Deel 2 beschrijft de inspanningen van de gemeente: beleid, maatregelen en netwerk.

- a) Zijn er doelstellingen geformuleerd voor het armoedebeleid en in welke mate zijn deze concreet en meetbaar?
- b) Welke instrumenten worden ingezet om de doelstellingen te realiseren?

- c) In hoeverre worden de doelstellingen gerealiseerd? Wat is het bereik van de regelingen?
- d) Wat is de verklaring voor de afstand tussen doel en realisatie?
- e) Komen de beleidsdoelstellingen van de gemeente en maatschappelijke organisaties die actief (willen) zijn in de armoedebestrijding overeen?

Deel 3 bestaat uit een handreiking met perspectieven en praktijken die relevant kunnen zijn voor toekomstig beleid van de gemeente Delft.

DEEL 1: Armoedecijfers Delft in relatie tot referentiegemeenten

1.1 Sociaaleconomische achtergrond Delft

Een aantal sociaaleconomische ontwikkelingen heeft de samenstelling van de Delftse bevolking mede bepaald.

1) *Erfenis van industrieel verleden*

Delft was rond 1900 een industriestad.¹ Tot na de Tweede Wereldoorlog maakte de industrie een belangrijk deel uit van de economische structuur van Delft. De afgelopen decennia zijn veel fabrieken gesloten, waardoor veel banen voor laagopgeleiden zijn verdwenen.

2) *Kenniseconomie biedt werk aan hoogopgeleiden*

Terwijl de werkgelegenheid voor laagopgeleiden daalde, nam het aantal banen voor hoogopgeleiden juist toe. Dit was te danken aan de TU Delft en de onderzoeksinstituten die zich in Delft vestigden vanwege de aanwezigheid van de universiteit.

3) *Veel sociale huurwoningen*

Mede doordat er veel sociale woningbouw in Delft is, kan Delft een relatief grote groep inwoners met een lager inkomen huisvesten. Daar komt bij dat de huren in Delft minder hoog zijn dan bijvoorbeeld in Den Haag.² Dit leidt tot migratie van mensen met lage inkomens van Den Haag naar Delft. Delftenaren die sociaaleconomisch voortuitgang boeken, verhuizen naar andere, betere woningen. De oude huurwoning wordt vervolgens weer bewoond door een volgend huishouden met een laag inkomen. De instroom van steeds 'nieuwe' minima van ook buiten de gemeente leidt ertoe dat het aandeel huishoudens met een minimuminkomen ongeveer gelijk blijft.

4) *Verdringing op de arbeidsmarkt*

Veel laaggeschoold werk, bijvoorbeeld in de horeca, wordt parttime gedaan door studenten. Die verdringen daardoor een deel van de lager opgeleiden op de arbeidsmarkt. Zo blijven er voor deze groep nog minder banen over.

De invloed van de gemeente op bovenstaande ontwikkelingen is beperkt. Daardoor kan de gemeente de omvang van de groep huishoudens met een laag inkomen niet wezenlijk beïnvloeden.

1.2 Omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid

Onderzoeksvraag 1A: Is de omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid in beeld?

¹ H.V. van Walsum, *Delft als industriestad*, Jaarboek 2000, Delfia Batavorum

² Databank Huurtoeslag Cijfers in Beeld (HCIB), Ministerie van BZK, 2015

Normen

De omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebelief is in beeld.
Het aantal kinderen dat in armoede opgroeit is in beeld.
De specifieke doelgroepen per regeling zijn in beeld.

Bevindingen

De inkomensgrens die de gemeente Delft hanteert in haar armoedebelief zijn huishoudens met een inkomen tot 110% van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm). Deze groep kan een beroep doen op de gemeentelijke regelingen.

De gemeente Delft heeft in 2013 een onderzoek³ laten doen naar het aantal huishoudens met een inkomen tussen de 101 en 125% van het Wsm.⁴ Ook is het aantal kinderen dat opgroeit in een minimahuishouden onderzocht. Het aantal huishoudens met een inkomen tot 110% van het Wsm werd destijds op 5.340 geschat. Het aantal kinderen dat opgroeit in een huishouden met een inkomen tot 110% werd geschat op 2.200. De gemeente beschikt jaarlijks over nieuwe cijfers via de minimascan van Stimulansz⁵, waarin het aantal huishoudens en het aantal kinderen met een minimuminkomen wordt weergegeven. In de onderstaande tabel staan recente cijfers op een rij. Deze cijfers worden vergeleken met een schatting van de doelgroep op basis van de Armoede Index⁶ van KWIZ. Alle cijfers hebben betrekking op het jaar 2016.

Tabel 1.1 Huishoudens naar inkomen in Delft 2016

Inkomen	Stimulansz	KWIZ	Aandeel S/K
Tot 100% Wsm	4.327	5.950	7,6% / 10,5%
Tot 110% Wsm	6.104	6.250	10,7% / 11,0%
Tot 120% Wsm	7.534	6.700	13,2% / 11,8%
Tot 130% Wsm	8.240 (125%)	7.300	14,5% / 12,8%
Overig	48.664	49.604	
Totaal	56.904	56.904	100% / 100%
Aantal kinderen tot 110% Wsm	2.227	2.700	

³ Tympaan, *Omvang en aard inkomensproblematiek in de gemeente Delft*, 2014.

⁴ Het wettelijk sociaal minimum is de actuele bijstandsnorm voor het betreffende huishoudtype. Deze normbedragen worden halfjaarlijks vastgesteld. Voor pensioengerechtigden is de netto AOW-uitkering het normbedrag voor het wettelijke sociale minimum. De normen voor 2017 staan in bijlage 7.

⁵ De Stichting Stimulansz is een kennis- en adviesorganisatie in het sociaal domein en brengt jaarlijks een minimascan uit.

⁶ De Armoede Index wordt beschreven in bijlage 4.

Volgens de cijfers van Stimulansz leven in Delft 4.327 huishoudens, 7,6% van alle huishoudens, op een inkomen op bijstandsniveau (100% van het Wettelijk sociaal minimum). Ten opzichte van de cijfers over 2013 betekent dit dat de doelgroep de laatste jaren gegroeid is (+ 17%).⁷ Voor een groot deel is de groei veroorzaakt door de stijging van het aantal huishoudens met bijstandsuitkering. Ook in 2016 was er nog een stijging. Uit de Delftse jaarrekening 2016 blijkt bijvoorbeeld dat eind 2016 in totaal 3.645 Delftenaren een bijstands- of IOAW/Z-uitkering ontvingen. In 2016 zijn in totaal 855 mensen (parttime) aan het werk gegaan. Met een totale uitstroom van 1.071 en een instroom van 1.180 is sprake van een toename van het aantal Delftenaren met een bijstandsuitkering. De oorzaken voor deze toename zijn divers en vallen grotendeels buiten de scope van dit onderzoek.

De Armoede Index van KWIZ komt op andere cijfers over het aantal huishoudens met een laag inkomen. Dit is te verklaren door een verschil in definitie. Zo gaat het CBS, waar de cijfers van Stimulansz op gebaseerd zijn, uit van minima die minimaal 1 jaar afhankelijk zijn van een dergelijk laag inkomen. In de berekening van KWIZ wordt uitgegaan van een peildatum. De cijfers van KWIZ bevatten daardoor ook huishoudens die korter dan een jaar op het minimum leven. Met name voor de groep met een inkomen op bijstandsniveau leidt dit tot een groot verschil.

Een indicatie waaruit blijkt dat het aantal huishoudens op bijstandsniveau (100% Wsm) zoals geschat door Stimulansz te laag is betreft het aantal verrichte kwijtscheldingen door Delft: aan 4.718 huishoudens is kwijtschelding verleend terwijl de groep is ingeschat op 4.327 huishoudens.

Daarnaast is er een verschil doordat bij KWIZ ook gekeken wordt naar de vermogenspositie. KWIZ neemt in de schatting alleen minimahuishoudens mee met een vermogen binnen de grenzen van de Participatiewet. Stimulansz en het CBS kijken uitsluitend naar inkomen. Dit verklaart de verschillen in het aantal huishoudens met een inkomen tot 120 en 130 procent Wsm.

Ook het aantal kinderen dat opgroeit in een huishouden met een inkomen tot 110% Wsm verschilt behoorlijk tussen de twee berekeningen. Volgens 'Kinderen in Tel'⁸ wonen in Delft in 2015 10,78% van alle kinderen in een bijstandsgezin. Dat komt neer op 1.650 kinderen die in een gezin wonen met een inkomen tot 100% Wsm met als inkomensbron bijstand. De populatie huishoudens tot 100% Wsm bestaat naast huishoudens met bijstand, ook uit

⁷ In bijlage 2 en 5 wordt de Armoede-index respectievelijk toegepast voor Delft en toegelicht waarom de cijfers van 2013 (onderzoek Tympaan) vergelijkbaar zijn.

⁸ Kinderen in Tel is een initiatief van diverse belangenorganisaties dat zich inzet voor een betere naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag op nationaal niveau (waaronder Defense for Children, NSGK, Verwey-Jonker Instituut) en wordt financieel ondersteund door het KANS-fonds.

huishoudens met een andere inkomensbron, zoals WW of een kleine baan. Gemiddeld heeft een derde van de minimagezinnen tot 100% Wsm een ander inkomen dan bijstand. Uitgaande van de cijfers van 'Kinderen in Tel' betekent dit dat in 2015 ongeveer 2.475 kinderen in een gezin tot 100% Wsm wonen. Dit is hoger dan de laatste cijfers van Stimulansz, terwijl het aantal bijstandsuitkeringen tussen 2015 en 2017 is toegenomen (van 2.780 naar 2.960 aan personen tot de AOW-leeftijd, bron CBS). Het aantal kinderen zal daarmee na 2015 hoger zijn dan 2.475. Tenslotte zullen er ook nog kinderen in gezinnen wonen met een inkomen tussen 100 en 110% Wsm, waardoor het aantal nog verder stijgt en nog meer afwijkt van de 2.227 die Stimulansz als aantal geeft.

Deelconclusies

- 4) De gemeente Delft heeft een beeld van de omvang van de doelgroep samengesteld naar categorieën huishoudens met een inkomen uitgedrukt in % Wsm.
- 5) Verschillende rekenmodellen leiden tot verschillende uitkomsten voor wat betreft het aantal minimahuishoudens in de onderscheiden categorieën en het aantal kinderen dat opgroeit in armoede. Wat daarbij opvalt is dat het aantal toegekende kwijtscheldingen door Delft hoger is dan het door Delft berekende aantal huishoudens dat hiervoor in aanmerking komt. Dit vraagt aandacht voor de berekeningsmethodiek.
- 6) De omvang van de doelgroep is de laatste jaren gegroeid en is door de gemeente Delft nauwelijks te beïnvloeden door lokaal economisch historische factoren en algemene landelijke ontwikkelingen.
- 7) De samenstelling van de categorieën huishoudens naar onder meer ouderen, alleenstaanden hangt mede af van de berekeningsmethodiek en is derhalve niet verder onderzocht in dit onderzoek.

1.3 De situatie in Delft vergeleken met andere gemeenten

Onderzoeksvraag 1B: Hoe verhoudt zich de situatie in Delft tot een aantal referentiegemeenten?

Bevindingen

De gemeenten Leiden, Leeuwarden, Nijmegen en Deventer fungeren als referentiegemeenten op basis van de volgende criteria:

- Inwoneraantal;
- Huishoudgrootte;
- Type gemeente: stedelijk;
- Aanwezigheid HBO / universiteit;

- Aandeel inwoners met een migratieachtergrond⁹;
- Aandeel bewoners van sociale huurwoningen.

In de navolgende tabel staat de schatting van het aantal minimahuishoudens tot 110% Wsm in de referentiegemeenten volgens het CBS weergegeven. Deze cijfers zijn op dezelfde manier samengesteld als de cijfers die de gemeente Delft gebruikt voor het in beeld brengen van de omvang van hun doelgroep (via Stimulansz-gegevens).

Tabel 1.2 Schatting aantal minimahuishoudens referentiegemeenten.

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal minima tot 110% Wsm (schatting)	Aandeel minima tot 110% Wsm op alle huishoudens	Aandeel kinderen tot 110% Wsm op alle kinderen
Delft	101.034	6.104	10,7%	14,9%
Deventer	98.869	5.600	12,8%	10,7%
Leeuwarden	107.897	8.300	15,5%	14,4%
Leiden	122.561	6.900	11,0%	11,7%
Nijmegen	172.064	12.800	14,2%	14,3%

Met 10,7% is het aandeel minima tot 110% Wsm in de gemeente Delft gemiddeld lager dan in drie van de vier referentiegemeenten. Het aandeel kinderen dat opgroeit in een huishouden met een inkomen tot 110% Wsm is in Delft hoger dan in de referentiegemeenten. Dit terwijl het aantal inwoners jonger dan 18 jaar (15,7%) lager is dan in de vergeleken gemeenten (Deventer 21,4%, Leiden 16,9%, Leeuwarden 18,7% en Nijmegen 17,0%). Er wonen in Delft gemiddeld iets meer kinderen per gezin dan in de meeste referentiegemeenten.

Tabel 1.3 Aantal kinderen in huishoudens met kinderen. Bron: CBS 2017

Gemeente	Aantal kinderen in huishoudens met kinderen
Delft	1,55
Deventer	1,46
Leeuwarden	1,70
Leiden	1,18
Nijmegen	1,38

Deelconclusie

- 1) De situatie in Delft wijkt niet significant af van die in de referentiegemeenten.

⁹ Huishoudens met een migratieachtergrond leven vaker in armoede dan huishoudens zonder migratieachtergrond. Een persoon met een migratie-achtergrond is volgens het CBS iemand van wie minimaal één van beide ouders in het buitenland is geboren met uitzondering van inwoners afkomstig uit Europa, Noord-Amerika, Australië, Japan en Indonesië.

DEEL 2: Armoedebeleid in Delft

In dit hoofdstuk staan de taken, bevoegdheden en inspanningen van de gemeente centraal. Wat doet Delft om huishoudens die in armoede leven te ondersteunen? Bij de beleidsinstrumenten maakt de DRK onderscheid tussen aanpak en middelen. Vervolgens behandelt ze de vraag in hoeverre de gemeente haar doelstellingen realiseert. Daarbij betreft ze ook de ervaringen van bij het armoedebeleid betrokken partijen uit de Delftse samenleving en de beleving van de doelgroep zelf.

2.1. Taken en bevoegdheden van de gemeente en het Rijk

Gemeenten hebben een zorgplicht voor hun inwoners op het gebied van welzijn en sociale zaken. De Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening bieden gemeenten een wettelijk kader voor maatregelen die zijn gericht op de inkomenssituatie van burgers. Daarbij vullen nationale en lokale regelingen elkaar aan. Geldzorgen hebben een negatief effect op het welzijn van burgers, bijvoorbeeld doordat ze deelname aan de samenleving belemmeren. Met armoedebeleid, werktoeleiding (Participatiewet) en door ondersteuning op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) kunnen gemeenten hun zorgplicht invullen.

Participatiewet

De Participatiewet draagt gemeenten op te voorzien in een bijstandsuitkering, waarvan het Rijk de hoogte en de criteria bepaalt. Gemeenten krijgen hiervoor deels financiële compensatie.

Het Rijk verwacht van gemeenten dat ze maatwerk bieden bij de bestrijding van armoede. Daarvoor hebben ze sinds 2015 meer beleidsruimte:

- De regeling voor individuele bijzondere bijstand voor daadwerkelijk gemaakte kosten is verruimd;
- Er is extra aandacht voor gezinnen met kinderen, werkenden met een laag inkomen en ouderen met een klein pensioen. Dit houdt in: meer ruimte voor een aanvullende zorgverzekering of een pas voor culturele en maatschappelijke voorzieningen en sport;
- Mensen die langdurig moeten rondkomen van een laag inkomen (zonder zicht op verbetering), krijgen een jaarlijkse toeslag op individuele basis, de individuele inkomenstoelage.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening regelt de taken en bevoegdheden van gemeenten voor het nemen van maatregelen, gericht op inwoners met schulden. De gemeente moet doelen formuleren voor integrale schulphulpverlening en hulpvragers moeten aan bepaalde eisen voldoen.

Schuldhulpverleningsbeleid en armoedebelief hebben raakvlakken met elkaar en tegelijkertijd zijn er duidelijke verschillen. De samenhang is op het eerste gezicht duidelijk: meer dan de helft van de huishoudens in de schuldhulpverlening heeft een bijstandsuitkering.¹⁰

Echter, circa 30% van de groep huishoudens in de schuldhulpverlening heeft een inkomen dat hoger ligt dan de bijstandsnorm. Problematische schuldsituaties ontstaan onder andere door *life events* als een scheiding of ontslag. Maar ook wordt voor een toenemende groep huishoudens de samenleving te complex: een wirwar aan inkomensondersteunende regelingen met eigen regels en ingewikkelde formulieren kan mensen in de problemen brengen, bijvoorbeeld wanneer toeslagen te hoog blijken en terugbetaald moeten worden.^{11 12}

Inkomenseffecten van lokale en landelijke regelingen

De invloed van de lokale regelingen op het inkomen van mensen is beperkt. Het leeuwendeel van het aanvullend inkomen komt via landelijke regelingen, zoals de huurtoeslag en de zorgtoeslag. Op basis hiervan ontvangen huishoudens 27 tot 75% aan extra toeslagen. De gemeente voegt daar bij optimaal gebruik van de regelingen circa 2 tot 12% aan toe, afhankelijk van het huishoudtype en uitgaande van 110% Wsm.¹³

Ter illustratie van de effecten van het landelijke en het gemeentelijke beleid op het netto-inkomen van mensen met een laag inkomen is in de navolgende tabel een overzicht opgenomen van de gemiddelde resultaten van een aantal gemeenten.¹⁴

¹⁰ Jaarcijfers NVVK 2015, www.nvbk.eu

¹¹ Panteia, *Huishoudens in de rode cijfers*, 2015

¹² Berenschot, *Evaluatierapport Wet gemeentelijke schuldhulpverlening*, 2016

¹³ Dit is niet specifiek uitgewerkt voor de gemeente Delft.

¹⁴ In het rapport “KWIZ Inkomenseffecten miniregelingen” (2015)

(<http://kwiz.nl/Info/Nieuws.html?cid=Nieuws&rid=14>) worden enkele gemeenten met elkaar vergeleken.

Daarnaast zijn er recent voor diverse gemeenten dergelijke rapportages verschenen die zijn te vinden op de gemeentelijke websites (onder meer Gemeente De Wolden, Soest, Waalwijk, Lansingerland, Hattem, Steenwijkerland).

Tabel 2.1 effect inkomensregelingen op inkomen, bron KWIZ

Huishoudtype 110% Wsm	Toevoeging aan het inkomen op basis van Rijksregelingen ¹⁵	Toevoeging aan het inkomen op basis van gemeentelijke regelingen ¹⁶
Alleenstaande	29%	2%
Alleenstaand ouder, 2 kinderen	75%	12%
Meer persoons zonder kinderen	27%	3%
Meer persoons, 2 kinderen	38%	9%

2.2 Definitie en afbakening armoedebeleid door de gemeente Delft

Onderzoekvraag 2A: Uit welke onderdelen bestaat het gemeentelijk armoedebeleid in

Norm

Er is een definitie van armoedebeleid en de onderdelen en beleidsterreinen die onder het armoedebeleid vallen.

Delft?

Bevindingen

De gemeente Delft hanteert als uitgangspunt van het armoedebeleid: *gezinnen en huishoudens die in armoede leven zo goed mogelijk ondersteunen met als breder doel dat iedereen mee moet kunnen doen in de samenleving.*¹⁷ In het coalitieakkoord 2014-2018 staat dat *Delft wil dat iedereen mee kan doen - op de arbeidsmarkt of in de samenleving. Ondersteuning van mensen met lage inkomens blijft noodzakelijk om ervoor te zorgen dat iedereen - kinderen in het bijzonder - kan meedoen in Delft.* Dit betekent dat de gemeente zich in haar armoedebeleid niet alleen wil richten op de inkomenspositie van de doelgroep, maar ook op het kunnen participeren in de samenleving.

2.3 Doelstellingen armoedebeleid

Onderzoekvraag 2B: zijn er doelstellingen geformuleerd voor het armoedebeleid en in welke mate zijn deze concreet en meetbaar?

¹⁵ De bijdrage van het Rijk bestaat uit de huurtoeslag, zorgtoeslag en het kindgebonden budget.

¹⁶ De bijdrage van de gemeente bestaat uit de bijdrage vanuit de minimaregelingen, de kwijschelding van lokale belastingen en korting op de collectieve zorgverzekering.

¹⁷ Nota Aanpassingen bijzondere bijstand, 2014

Normen

Er zijn doelstellingen voor het armoedebelief geformuleerd.

De doelstellingen van het armoedebelief zijn in concrete en meetbare activiteiten en resultaten beschreven.

De relatie tussen de doelstellingen, activiteiten en resultaten is expliciet en logisch.

Er is gespecificeerd hoe gemeten wordt dat deze doelstellingen worden gerealiseerd.

Er is een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.

Bevindingen

De gemeente Delft heeft een [Sociale Visie 2014-2018](#) opgesteld waarin zij aangeeft hoe de gemeente vormgeeft aan de transities op het gebied van jeugd, zorg en de Participatiewet. In deze nota staan enkele uitgangspunten, die ook hun uitwerking hebben op het armoedebelief. Deze uitgangspunten zijn:

- 1) Preventie en proactief inzetten van zorg om te voorkomen dat mensen in kwetsbare situaties raken.
- 2) De toegang tot ondersteuning stroomlijnen; streven naar één loket.
- 3) Een samenhangende diagnose aan de voorkant opstellen die alle leefdomeinen in beeld brengt.
- 4) Vraaggericht werken: wat is nodig om de problemen in samenhang op te lossen en ga daarbij op zoek naar mogelijkheden in de leefomgeving.
- 5) Budgetten ontschotten en instrumenten en voorzieningen samen inzetten.
- 6) Ondersteuning is niet vrijblijvend; wederkerigheid/tegenprestatie vormgeven.
- 7) Systeemaanpak hanteren in multiprobleemsituaties: één gezin, één plan, één budget; één verantwoordelijke in een multidisciplinaire hulp- en dienstverleningsrelatie.

In de Sociale Visie is in het onderdeel ‘Samenlevingsvoorzieningen’ het versterken van de eigen kracht van burgers nader uitgewerkt. De gemeente ondersteunt – samen met haar partners in het sociaal domein – inwoners met tijdelijk regieverlies. Dit betreft mensen die korter of langer aangewezen zijn op een voorziening of ondersteuning, of die de regie tijdelijk kwijtraken. Deze ondersteuning is een kwestie van maatwerk, tijdelijk en gericht op het (weer) versterken van de eigen kracht en mogelijkheden. Specifieke aandacht is er voor kinderen. De gemeente wil investeren in kinderen én in een samenhangende aanpak in en rond het gezin, zodat alle kinderen kans hebben op een goede start.

Vanuit de Sociale Visie zijn (nog) geen concrete afspraken over monitoring vastgelegd. Wel wordt gewerkt aan een monitoringsysteem voor het sociaal domein, dat in de loop van 2017 klaar zal zijn.

De integrale werkwijze die uit de Sociale Visie voortvloeit, beperkt de oordeelsvorming over de bijdrage aan een doeltreffende en doelmatige armoedebestrijding. Binnen de Sociale

Visie zijn immers geen specifieke beleidsdoelstellingen geformuleerd voor armoedebestrijding.

In het [Bijzondere-bijstandsbeleid](#) heeft de gemeente als doelstelling geformuleerd dat gezinnen en huishoudens die in armoede leven zo goed mogelijk ondersteund moeten worden. Het bredere doel is dat iedereen mee moet kunnen doen in de samenleving. Net als in de Sociale Visie zijn in het Bijzondere-bijstandsbeleid kinderen als speerpunt benoemd. De gemeente wil voorkomen dat kinderen opgroeien in armoede.

De gemeente streeft naar een [maximaal bereik van de regelingen armoedebeleid](#).¹⁸ Er is evenwel geen specifiek programma of plan ontwikkeld om deze doelstelling te bereiken. Evenmin is uitgewerkt wat ‘maximaal’ inhoudt. Wel monitort de gemeente de regelingen jaarlijks op basis van het gebruik (zie bijlage 8) en het bereik op basis van de bekende gegevens over de omvang van de doelgroep (zie onderzoeksvraag 2D). De resultaten van deze monitoring in de afgelopen jaren zijn niet in verantwoording of beleidsstukken door de onderzoekers aangetroffen.

Een aantal regelingen is voor alle minima beschikbaar (zoals kwijtschelding, bijzondere bijstand en de Delftpas). Daarnaast is er specifiek aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede. Dit sluit aan bij de specifieke aandacht voor kinderen in het brede welzijnsbeleid.

Voor de [schuldhulpverlening](#) is in 2012 de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening van kracht geworden. De wet geeft een ruim kader waarbinnen de gemeente de schuldhulpverlening kan vormgeven. De gemeente dient de eigen beleidsregels vast te stellen. Delft heeft als hoofddoel het opheffen en voorkomen van problematische schulden. De gemeente wil dit bereiken door de financiële zelfredzaamheid van burgers te vergroten, schuldensituaties hanteerbaar te maken en waar mogelijk de burger zelf te laten werken aan een schuldenvrije toekomst.

¹⁸ Zie tabel 2.2 voor een overzicht van de beschikbare regelingen.

Deze doelstellingen zijn vertaald naar enkele concrete prestatie-indicatoren:¹⁹

- 1) Vergroten financiële zelfredzaamheid van burgers met als indicator dat 89% van het aantal trajecten na de advies-/intakefase succesvol wordt afgerond;
- 2) Hanteerbaar maken van schuldensituaties met als indicator dat 80% van het aantal trajecten bij de Financiële Winkel van Delft na de stabilisatiefase succesvol wordt afgerond.
- 3) Werken aan een schuldenvrije toekomst met als indicator dat 65% van de schuldregelingen slaagt.

In de [Beleidsnota schuldhulpverlening en budgetbeheer 2015-2018](#) zijn de volgende afspraken vastgelegd over jaarlijkse voortgangsrapportages aan B&W en de informatie die daar minimaal in moet staan:

- Het aantal aanmeldingen bij de Financiële Winkel en de voortgang op streefcijfers;
- Inzicht in de samenstelling van de doelgroep;
- Conclusies of het aanbod voldoende aansluit bij de vraag van de doelgroep;
- Informatie over de samenwerking met en de bijdrage van de sociale partners;
- De inspanningen voor preventie: welke activiteiten en voor welke doelgroep(en);
- De voortgang en resultaten van de nieuwe inrichting van budgetbeheer en -coaching;
- De inspanningen voor schuldpreventie bij jongeren.

Deelconclusies

- 1) Er zijn doelstellingen die betrekking hebben op armoede en maatschappelijke participatie, maar de concreetheid wat betreft de uitwerking varieert. De relatie tussen de doelstellingen, activiteiten en resultaten is ten dele expliciet en logisch; op andere onderdelen ontbreekt samenhang.
- 2) In de Sociale Visie 2014-2018 is niet aangegeven wat de te bereiken resultaten zijn in termen van aantallen, beleving door de doelgroep of maatschappelijk effect. Een Monitor Sociaal Domein is in aantocht. Onduidelijk is op dit moment in hoeverre de monitor zal voorzien in het meten van het behalen van de doelstellingen van het armoedebeleid.
- 3) Het Bijzondere-bijstandsbeleid, de lokale regelingen armoedebeleid en de schuldhulpverlening hebben op onderdelen een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.

¹⁹ Bron: *Beleidsnota schuldhulpverlening en budgetbeheer 2015-2018*.

2.4 Ingezette instrumenten

Onderzoeksvraag 2C: Welke instrumenten worden ingezet om de doelstellingen te realiseren?

In combinatie met Onderzoeksvraag 2F: Sluit de visie van de gemeente aan op de activiteiten van ketenpartners en van andere organisaties die actief (willen) zijn in de armoedebestrijding?

Normen

- De beleidsinstrumenten sluiten aan bij de doelstellingen.
- De keten van armoedebestrijding sluit en is coherent.
- De gemeente organiseert actief de bundeling van krachten op het armoedebeleid.
- De gemeente organiseert de samenwerking met organisaties uit de samenleving voor het uitvoeren en ondersteunen van het armoedebeleid.

Bevindingen

De doelstelling van het armoedebeleid is dat iedereen mee moet kunnen doen in de samenleving. De gemeente wil dit bereiken door gezinnen en huishoudens die in armoede leven zo goed mogelijk te ondersteunen en wil daarbij voorkomen dat kinderen opgroeien in armoede. Een meer specifieke doelstelling is dat de gemeente streeft naar een maximaal bereik van de regelingen.

De gemeente Delft zet verschillende instrumenten in om haar doelstellingen te realiseren. Die zijn te onderscheiden in aanpak en middelen.

Aanpak

Sociaal team

Vanuit de Sociale Visie 2014-2018 werkt de gemeente Delft sinds 2015 met een sociaal team. Dat heeft onder meer als opdracht het bevorderen van zelfredzaamheid en het zo nodig ondersteunen van huishoudens. Het team heeft een klein budget voor bijzondere bijstand en kan direct maatwerkoplossingen leveren. Van dat budget maakt het ook gebruik om onorthodoxe oplossingen te bieden, zoals noodhulp of een spoedprocedure voor de bijzondere bijstand. De bijdrage van het team aan armoedebestrijding is niet exact vast te stellen, omdat de gemeente dit niet apart monitort. Ze onderzoekt wel de effectiviteit van het sociaal team in breder verband.

Samenwerking met ketenpartners

De gemeente werkt samen met ketenpartners als de voedselbank en woningcorporaties, die uiteenlopende diensten leveren aan burgers die in armoede leven en daardoor in de problemen komen. De partners dragen daarmee bij aan de uitvoering van het gemeentelijke armoedebeleid, inclusief het doel dat iedereen kan meedoen aan de samenleving.

Ketenpartners geven aan dat ze niet alleen onderling, maar ook met de gemeente veel en goed samenwerken, bijvoorbeeld via het Pact tegen Armoede Delft.

Pact tegen Armoede Delft

In het Pact tegen Armoede Delft hebben circa 70 organisaties, bestaande uit ketenpartners, andere maatschappelijke organisaties en bedrijven,²⁰ afgesproken dat zij intensief samenwerken bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Delft. Het Pact tegen Armoede past binnen de doelstellingen van de Sociale Visie en het armoedebeleid. De doelstelling van het Pact is niet verder uitgewerkt in gewenste resultaten. Cijfermatige monitoring is niet goed mogelijk bij netwerkend werken. Daardoor is het lastig de effectiviteit van het partnerschap kwantitatief uit te drukken. Daarom is nagegaan hoe het netwerk de samenwerking beoordeelt.

Voorbeelden van samenwerking tussen de Pact-partners:

- het signaleren van armoede en sociale uitsluiting;
- deze signalen actief aan de orde stellen;
- samen met andere partners oplossingen vinden;
- betrokkenen zo mogelijk verwijzen naar de juiste hulpverleningsinstellingen;
- initiatieven ontplooiën die bijdragen aan het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting;
- daarbij zo mogelijk andere partners actief betrekken;
- elkaar op de hoogte houden van activiteiten;
- aanspraak maken op elkaars potentieel.

Het Pact tegen Armoede heeft volgens de deelnemende organisaties en de gemeente toegevoegde waarde. Mensen ontmoeten elkaar op informele wijze en weten elkaar vervolgens gemakkelijk te vinden. De drempel om elkaar te benaderen wordt daardoor lager, ook omdat de ketenpartners voor min of meer dezelfde doelgroep werken. Daartoe komen de deelnemers aan Het Pact tegen Armoede Delft regelmatig bijeen.

20

https://www.delft.nl/Inwoners/Werk_en_inkomen/Als_elke_euro_telt/Servicekolom/Pact_tegen_Armoede/Ondertekenaars_Pact

Wel denken de deelnemers dat het Pact beter benut kan worden om de doelstellingen van het armoedebelief te bereiken. Dit kan door onder meer door:

- een betere positionering van het Pact in het armoedebelief van de gemeente inclusief de inzet van financiële middelen. Daarmee kan het Pact zich manifesteren als een groep organisaties die daadwerkelijk problemen oplost in plaats van een netwerkorganisatie die alleen maar signaleert en waarin niemand zich verantwoordelijk voelt. De ketenpartners vrezen dat het Pact anders steeds meer los zand wordt met als gevolg een geringere impact op het bereiken van de doelstellingen;
- verbreding van het Pact naar andere sectoren, zoals banken en zorgverzekeraars. Die kunnen vanuit hun perspectief weer andere ideeën aanbrengen.

De gemeente onderkent dat een nieuwe impuls noodzakelijk is om het Pact de rol te geven die de gemeente bij de oprichting beoogde: intensief samenwerken bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Delft. De gemeente en de instellingen zijn het erover eens dat de onlangs ingezette structuur van werkgroepen rond thema's een stap in de goede richting is. Als dit goed gaat werken, kan het Pact meer bijdragen aan armoedebestrijding.

De deelnemers verwachten meer resultaten, als de gemeente meer de regie neemt. De gemeente stelt daar tegenover dat ze de organisaties bewust de ruimte geeft en niet alles tot in de puntjes wil voorschrijven, omdat dit de energie en creativiteit van de samenwerking smooit.

Financiële Winkel van Delft

De gemeente Delft heeft als hoofddoel voor de schuldhulpverlening het opheffen en voorkomen van problematische schulden door de financiële zelfredzaamheid van burgers te vergroten, schuldensituaties hanteerbaar te maken en waar mogelijk de burger zelf te laten werken aan een schuldenvrije toekomst.

Als instrument zet de gemeente de Financiële Winkel van Delft (FWvD) in. Iedereen die in een problematische schuldsituatie zit, kan daar terecht. Het uitgangspunt hierbij is dat de hulpvrager zelf verantwoordelijkheid neemt voor het slagen van de schuldhulpverlening. De FWvD werkt daarbij samen met ketenpartners: de organisaties verwijzen hulpvragers over en weer door en begeleiden hen samen in een traject dat is gericht op gedragsverandering. De FWvD is de laatste jaren strenger geworden in haar regelgeving, vooral sinds de economische crisis, toen er veel aanmeldingen waren. Mensen met schulden lager dan € 3.000 komen niet in aanmerking voor een schuldbemiddelingstraject (minnelijk traject) maar krijgen wel advies van de medewerkers van de Financiële Winkel over hoe de schulden kunnen worden opgelost.

De gemeente en haar partners bieden verschillende producten aan op het gebied van schuldhulpverlening.²¹

- Preventie en vroegsignalering: dit gebeurt door trainingen, diverse workshops voor jongeren en voorlichting aan sociale partners.
- Schuldbemiddeling (het minnelijke traject waarbij de schuldhulpverlener van de gemeente voor de schuldenaar de schuldeisers een aanbod doet voor afbetaling van de schulden).
- Aanvraag voor Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP).
- Nazorg: klanten krijgen een training of worden nagebeeld.
- Hulp bij thuisadministratie door vrijwilligers via de organisaties Participe, Isofa en Humanitas. Zij bieden verschillende spreekuren aan, waar mensen met vragen over hun financiën en/of administratie terecht kunnen. Daarnaast ondersteunen vrijwilligers de workshops bij de Financiële Winkel.
- Budgetbeheer: beheren van inkomen van mensen die dat (nog) niet zelfstandig kunnen.
- Budgetcoaching en training, gericht op het aanleren van vaardigheden om de administratie te ordenen en het budget te beheren. Bij coaching gaat het niet alleen om de vaardigheden, maar ook om het gedrag van de klant.

Middelen

Regelingen armoedebeleid

De gemeente Delft kent verschillende regelingen, waaronder een aantal specifiek voor kinderen die opgroeien in armoede. In de onderstaande tabel staan de kerngegevens op een rij.

Tabel 2.2 Overzicht regelingen en doelgroep gemeente Delft

Categorie	Doelgroep
Landelijke regelingen	
Kwijtschelding	Huishoudens met een inkomen tot 100% Wsm; specifieke eisen rond vermogen.
Bijzondere bijstand	Huishoudens met een inkomen tot 110% Wsm en die voldoen aan de vermogens-eisen van de Participatiewet.
Individuele inkomenstoelage	Huishoudens die minimaal vijf jaar afhankelijk zijn van een inkomen tot 105% Wsm en die voldoen aan de vermogens-eisen van de Participatiewet.
Regelingen in Delft	
Collectieve zorgverzekering AV-Delft	Volwassenen met een huishoudinkomen tot 130% Wsm. Daarnaast geeft de gemeente een bijdrage van € 15, - per maand per volwassene verzekerde als tegemoetkoming in de premie voor de aanvullende verzekering.
Delftpas (volwassenen)	Volwassenen met een huishoudinkomen tot 110% Wsm en die voldoen aan de vermogens-eisen van de Participatiewet kunnen de

²¹ Bron: producten schuldhulpverlening, maart 2015

	pas voor €5 kopen, volwassenen met een hoger inkomen voor €60.
Delftpas (kinderen)	Kinderen tot 18 jaar met een huishoudinkomen tot 110% Wsm en die voldoen aan de vermogensseisen van de Participatiewet betalen krijgen een gratis pas. Jeugd tot 18 jaar met een hoger huishoudinkomen betaalt €20,-.
Regeling schoolkosten	Kinderen van 4 t/m 17 jaar die een Delftpas hebben.
Computerregeling	Kinderen in huishoudens met een inkomen tot 110% Wsm en die in groep 7 of 8 van de basisschool zitten, of op het vwo, havo, vmbo of mbo. Een gezin kan één keer in de vier jaar in aanmerking komen voor deze vergoeding. De regeling wordt verruimd in de loop van 2017.
Fietsregeling	Kinderen in huishoudens met een inkomen tot 110% Wsm die binnenkort naar de brugklas gaan. De regeling wordt verruimd in de loop van 2017.
Regeling zwemles	Kinderen tot 18 jaar met een huishoudinkomen tot 110% Wsm en die voldoen aan de vermogensseisen van de Participatiewet. De regeling is verbonden aan het Jeugdsportfonds.
Jeugdsportfonds & Jeugd-cultuurfonds	Kinderen van 4 t/m 17 jaar die opgroeien in een huishouden met een inkomen tot 110% Wsm.

Aan de ketenpartners is gevraagd in hoeverre de regelingen aansluiten op de doelstellingen van de gemeente. Ze tonen zich tevreden over het aanbod en de inhoud van de regelingen, met name over de aandacht voor kinderen. Ze zijn blij met de Delftpas en de AV-Delft en vinden het Jeugdsportfonds een goede toevoeging. De bijzondere bijstand voor budgetbeheer – een tijdelijke voorziening – is volgens hen eveneens van toegevoegde waarde. Sommige ketenpartners vinden dat de gemeente hogere vergoedingen zou moeten geven, bijvoorbeeld voor de kosten van het eigen risico in de zorg en voor het compenseren van de gedeeltelijke afschaffing van de kwijschelding gemeentelijke belastingen en waterschapslasten. Verder bieden jeugdsportregelingen volgens sommigen een te lage vergoeding om alle kosten te kunnen dragen voor het sporten.

De ketenpartners zien meer mogelijkheden voor verbetering. Zo zou een vergoeding voor vrijwilligerswerk niet direct gekort moeten worden op de bijstandsuitkering. De gemeente Delft kent ook een vrijlating van € 95, - of € 150, - per maand met een maximum van € 764, - of € 1.500, - per jaar. Deze informatie is blijkbaar niet bij alle ketenpartners bekend. Een andere wens is dat de gemeente het volgen van opleidingen meer stimuleert, zodat de kansen op de arbeidsmarkt toenemen.

Vrijwel alle regelingen zijn gericht op huishoudens met een inkomen tot 110% Wsm. Huishoudens met een iets hoger inkomen kunnen er derhalve geen gebruik van maken. Een uitzondering is de collectieve zorgverzekering AV-Delft, waarvoor de inkomensgrens ligt op 130% Wsm. Daarnaast wordt bij de bijzondere bijstand gekeken naar eventuele eigen

draagkracht binnen het inkomen (een percentage van het gedeelte dat hoger is dan het Wsm).

Een cliënt suggereert de grenzen voor alle regelingen te verruimen of een lagere vergoeding te verstrekken aan huishoudens met een iets hoger inkomen dan 110% Wsm. De meeste geïnterviewde cliënten zeggen dat de huidige regelingen goed zijn en er niets extra's hoeft te worden gedaan. Wel geven ze een aantal tips, zoals meer contact met scholen om kinderen die in armoede leven op te sporen en het houden van inloopspreekuren voor mensen met een laag inkomen. Ook ketenpartners en deelnemers van het Pact tegen Armoede hebben een aantal praktische suggesties, die in bijlage 3 zijn opgenomen.

Financiën

De kosten van het Delftse armoedebeleid zijn niet te vergelijken met die van andere gemeenten. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de hoge mate van beleidsvrijheid en de verschillende manieren waarop de gemeenten de uitgaven voor armoedebeleid boeken. Een oordeel over de doelmatigheid van beleid door het financieel vergelijken van gemeenten is dan ook niet zinvol. Inzicht in de ontwikkeling van kosten is wel mogelijk.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de uitgaven voor het armoedebeleid in de afgelopen jaren.

Tabel 2.3 Kostenontwikkeling armoedebestrijding, bron gemeente Delft

Kosten (*€1000)	2015	2016	Toename
Kosten	3.177	3.705	528
Ambtelijke kosten	1.608	1.629	21
Totaal programma	4.785	5.334	549

De stijging komt door een verhoogd beroep op de bijzondere bijstand. Er zijn meer individuele inkomenstoelagen verstrekt en er is meer geld uitgegeven aan budgetbeheer om mensen met schulden te ondersteunen.

Omdat de gemeente een deel van de bijstandsuitkering zelf betaalt, heeft zij belang bij zo min mogelijk instroom in de uitkering en zoveel mogelijk uitstroom. De gemeente heeft weinig mogelijkheden om de vestiging van mensen met een bijstandsuitkering te beperken.

Elke gemeente is vrij om zelfstandig invulling te geven aan de landelijke en lokale ambities op het gebied van armoedebestrijding. De gemeente mag geen inkomenspolitiek voeren, maar waar ondersteuning ophoudt en inkomensbeleid begint, is niet heel scherp gedefinieerd. De enige inkomenssuppletie die de gemeente mag geven, is de hiervoor genoemde inkomenstoelage. De bijzondere bijstand is bedoeld voor het bestrijden van

bijzondere kosten. Omdat het om kostenbestrijding gaat, geldt dit niet als inkomen. Binnen de bijzondere bijstand en eigen regelingen voor armoedebeleid kan de gemeente zelf de inkomens- en vermogensgrenzen vaststellen.

Overigens is in de programmabegroting 2017 het volgende vermeld: ‘Door aanscherping van de normen in 2012 blijft binnen het budget armoedebestrijding op het onderdeel individuele inkomenstoeslag structureel budget over, terwijl alle aanvragen die aan de voorwaarden voldoen gehonoreerd worden. Dit structurele overschot wordt gebruikt om de bezuinigingstaakstelling op handhaving en terugvordering in te vullen.’

Deelconclusies

- 1) De aanpak en de middelen van de gemeente sluiten volgens de ketenpartners en deelnemers van het Pact aan bij de armoededoelstelling.
- 2) Het sociaal team draagt bij aan de ondersteuning van huishoudens en het bevorderen van zelfredzaamheid. De bijdrage van deze aanpak aan de bestrijding van armoede wordt niet apart gemonitord.
- 3) De gemeente organiseert de samenwerking met organisaties uit de samenleving voor het uitvoeren en ondersteunen van het armoedebeleid. Het Pact tegen Armoede is hiervan een goed voorbeeld.
- 4) De effectiviteit van het Pact kan volgens de gemeente en een aantal deelnemers worden verbeterd.
- 5) De regelingen in het kader van het armoedebeleid dragen direct bij aan inkomensondersteuning. De extra regelingen voor kinderen sluiten direct aan bij het doel extra aandacht te geven aan de situatie van kinderen die in armoede opgroeien.
- 6) De Financiële Winkel van Delft (FWvD) draagt in haar dienstverlening niet alleen bij aan de schuldhulpverlening, maar ook aan de doelstelling van het armoedebeleid om mensen mee te laten doen aan de samenleving.
- 7) De kosten voor het armoedebeleid zijn in 2016 toegenomen door de toename ten opzichte van 2015 van het beroep op de bijzondere bijstand.
- 8) Er is structurele onderuitputting op het budget voor individuele inkomenstoeslag. Dit overschot wordt gebruikt om de bezuinigingstaakstelling te effectueren binnen dit deel van de begroting.

2.5 Realisatie van de doelstellingen

Onderzoeksvraag 2D: In hoeverre worden de doelstellingen gerealiseerd en specifiek: hoe is het bereik van de regelingen?

Normen

De doelstellingen worden periodiek geëvalueerd.

De doelstellingen zijn gerealiseerd.

Er is een ambitie geformuleerd ten aanzien van het gewenste bereik van de doelgroep(en).

Het aantal minima dat gebruik maakt van de regelingen is in beeld.

Het niet-gebruik van de regelingen is in beeld (zoals de omvang en kenmerken van de groep niet-gebruikers, en de redenen).

Bevindingen

Evaluatie van doelstellingen

Het armoedebelief - *gezinnen en huishoudens die in armoede leven zo goed mogelijk ondersteunen met als bredere doel dat iedereen mee moet kunnen doen in de samenleving* - wordt niet zelfstandig geëvalueerd.

Een oordeel over het realiseren van deze doelstellingen is complex omdat verschillende perspectieven mogelijk zijn. Gaat het om 'beleving door de doelgroep', 'meedoen met de samenleving' of 'maatschappelijk effect'? De uitkomst daarvan is lastig te bepalen. Er is niet in kaart gebracht welke externe factoren het realiseren van die doelstellingen belemmeren of bevorderen.

Gebruik van regelingen

De gemeente streeft naar een maximaal bereik van de regelingen in het armoedebelief. De gemeente meet het gebruik van de regelingen en het bereik onder de doelgroep. De gegevens over het bereik van de doelgroep in de afgelopen jaren zijn niet in beleidsstukken aangetroffen. Zie tabel 2.4 voor een vergelijking van het bereik in Delft op basis van doelgroepgegevens uit de minimascan van Stimulansz met het gemiddelde bereik in 15 andere gemeenten.²²

Tabel 2.4 Inkomensgrenzen regelingen en omvang doelgroep (Nb=Niet bekend)

Categorie	Bereik Delft (% van de doelgroep dat gebruik maakt)	Gemiddeld % bereik andere gemeenten
-----------	---	-------------------------------------

²² Het bereik wordt vergeleken met het bereik van een vijftiental andere gemeenten waarvoor KWIZ armoedeonderzoek heeft gedaan. Zie bijlage 8.

Landelijke regelingen		
Kwijtschelding	109%	70%-80%
Bijzondere bijstand	34%	25%-35%
Individuele inkomenstoeslag	81%	50 %-60%
Lokale regelingen		
Collectieve zorgverzekering AV-Delft	35%	30%-35%
Delftpas (volwassenen)	25%	Nb
Delftpas (kinderen)	91%	Nb
Regeling schoolkosten	94%	40%-50%
Computerregeling ²³	Nb	Nb
Fietsregeling	102%	Nb
Jeugdsport- en Jeugdcultuurfonds	56%	40%

Het bereik van de meeste regelingen is in Delft gemiddeld tot hoog, maar dit verschilt sterk per regeling. Daarnaast wordt het bereikpercentage beïnvloed door de omvang van doelgroep waarvan is uitgegaan. Zoals gemeld in hoofdstuk 1 leiden verschillende modellen tot verschillende uitkomsten. In dit onderzoek wordt uitgegaan van de gegevens van de door de gemeente gebruikte minimascan en dit leidt bij het verlenen van kwijtschelding en de fietsregeling tot bereikpercentages van boven de 100%. Daarnaast blijft het bereik van de individuele inkomenstoeslag achter in vergelijking met andere gemeenten. Het bereik van de schoolkostenregeling is juist hoger dan gemiddeld. Delft heeft geen zicht op de groep die geen gebruik van de regelingen maakt, omdat de omvang en samenstelling van deze groep niet wordt bijgehouden.

Volgens ketenpartners heeft het niet-gebruik van regelingen verschillende oorzaken:

- De communicatie met de doelgroep is vooral digitaal en er zijn nauwelijks nog fysieke loketten.
- De inwoner moet zelf naar de gemeente toekomen, de gemeente gaat zelf nauwelijks de wijken in met het oogmerk armoedebestrijding. De gemeente staat hierdoor te ver van de doelgroep af.
- Regelingen zijn vaak niet bekend bij de doelgroep. Via meer gerichte voorlichting kunnen burgers beter op de hoogte worden gesteld van de regelingen die er zijn.
- Persoonlijk contact is het beste en daaraan ontbreekt het nagenoeg.
- De systemen in Nederland zijn te complex geworden. Daardoor weten mensen niet goed meer hoe ze met geld en instanties om moeten gaan. Ze raken het overzicht kwijt. Volgens de ketenpartners hebben veel mensen niet de kennis en het vermogen om de ingewikkelde formulieren goed in te vullen en hebben ze er problemen mee dat steeds meer zaken uitsluitend digitaal geregeld kunnen worden. Behalve de benodigde toegang tot internet/de digitale wereld (zoals een computer, internetaansluiting,

²³ Het is onbekend hoeveel minima in de afgelopen vier jaar al eens de vergoeding hebben gekregen. Hierdoor kan de doelgroep niet worden bepaald. Daarom wordt alleen het gebruik weergegeven.

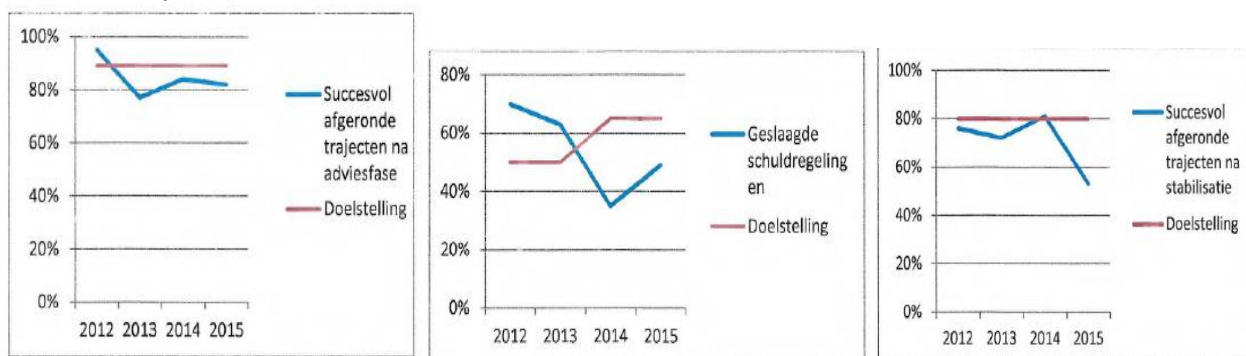
betrouwbare opslag, printfaciliteiten) is ook kennis nodig over hoe hier goed mee om te gaan.

Het niet-gebruik van regelingen kan mede verklaard worden door psychologische factoren: mensen denken dat ze niet in aanmerking komen door de overdaad aan voorwaarden, ze snappen de voorwaarden en formulieren niet, ze kunnen het formulier niet volledig invullen of weten niet alle benodigde bewijsstukken te vinden, ze zijn bang dat ze later geld moeten terugbetalen, of ze zijn te trots om er gebruik van te maken.²⁴

Sociaal domein en schuldhulpverlening

Over het sociaal domein is nog geen integrale rapportage aan de raad verstrekt. Daarvoor is een Monitor Sociaal Domein in ontwikkeling. Het sociaal team ziet een verbeteringsmogelijkheid in het zoeken van aansluiting bij zorgverzekeraars en GGZ-organisaties, zodat het team kan afschalen.

Over de schuldhulpverlening is elk jaar een rapportage aan de gemeenteraad. Hierin staan de basiscijfers over de geleverde diensten en cijfers over de gestelde doelen in het beleidsplan.²⁵

In 2015 zijn de doelstellingen niet gehaald. Dit komt overeen met het landelijke beeld van dalende slagingspercentages. De Financiële Winkel van Delft gaat de achtergronden bij deze cijfers nader onderzoeken en tevens bekijken of de doelstellingen bijgesteld moeten worden.

²⁴ Bron: Armoedebestrijding: geen kwestie van rekenen maar van psychologie (2016), *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*.

²⁵ Jaarverslag SHV 2015.

Aan ketenpartners is hun mening gevraagd over de FWvD. Ze zijn positief over de cursussen, gericht op het leren omgaan met de eigen financiën. Verder signaleren ze een aantal verbeterpunten:

- Voor een schuldregeling moeten mensen stabiel zijn. Zeker bij complexe doelgroepen is dat niet het geval. De FWvD geeft wel informatie en advies en verwijst door naar ketenpartners voor hulp om hun situatie te stabiliseren.
- Groepen met niet-regelbare schulden en (kleine) boetes komen niet in aanmerking voor schuldhulpbemiddeling, terwijl ze wel hulp nodig hebben om uit de financiële problemen te raken. Nu geeft de FWvD alleen informatie en advies en verwijst door naar ketenpartners. Men vindt echter dat de FWvD zou samen met partners in het werkveld een oplossing op maat kunnen ontwikkelen voor deze groepen.
- Een duidelijker loket voor alle financiële vragen zou de toegankelijkheid vergroten.
- Een aantal ketenpartners wil meer aandacht voor preventie in de schuldhulpverlening, bijvoorbeeld voor mensen met een nog kleine schuld. Ze dreigen bijvoorbeeld van nutsvoorzieningen te worden afgesloten of hun huis te worden uitgezet. Of ze betalen hun zorgpremie niet. Het betalen van hun vaste lasten vanuit de uitkering kan een oplossing zijn. De gemeente heeft aangegeven in gesprek te gaan met woningcorporaties en zorgverzekeraars over vroegsignalering in dit soort gevallen. Ketenpartners adviseren de gemeente daarbij te leren van 'best practices' in andere gemeenten.

Deelconclusies

- 6) Het armoedebeleid van de gemeente Delft is op onderdelen niet concreet en meetbaar, waardoor het lastig is te evalueren. Ook wordt niet structureel in kaart gebracht welke externe factoren het realiseren van die doelstellingen belemmeren of bevorderen.
- 7) De ketenpartners zijn redelijk positief over de inzet van de beleidsinstrumenten.
- 8) De gemeente streeft naar een maximaal bereik van de regelingen voor het armoedebeleid. Omdat niet nader gedefinieerd is wat maximaal is, is niet te bepalen of de doelstelling van maximaal bereik wordt gerealiseerd. Het niet-gebruik is niet in beeld bij de gemeente. Uit een nadere analyse op basis van de cijfers over de doelgroep blijkt dat het totale bereik in Delft hoger is dan in andere gemeenten, maar per regeling zijn er grote verschillen.
- 9) De redenen van niet-gebruik van regelingen zijn divers. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de complexe regelgeving plannings- en communicatievaardigheden vereist waarover niet iedereen beschikt en dat ingewikkelde aanvraagformulieren niet door iedereen worden begrepen.

2.6 Oorzaken van afwijkingen doelstellingen en realisatie

Onderzoeksvraag 2E: Wat zijn oorzaken van eventuele afwijkingen tussen doelstellingen en realisatie?

Normen

De oorzaken van afwijkingen van het resultaat ten opzichte van de doelstellingen zijn bekend.

Er vindt actieve bijsturing plaats op de uitvoering als de doelstellingen niet worden behaald.

Bevindingen

Omdat de gemeente vooral algemene doelstellingen heeft geformuleerd, zijn er geen afwijkingen vast te stellen. Wel is het feitelijk gebruik van de regelingen bekend en stuurt de gemeente op een toename daarvan. Zo weet de gemeente dat er meer gebruik van het Jeugdsportfonds wordt gemaakt sinds ze meer heeft ingezet op communicatie met de doelgroep hierover. De redenen voor het niet-gebruik zijn niet bekend bij de gemeente.

In de schuldhulpverlening stuurt de Financiële Winkel van Delft op basis van de behaalde resultaten. Op grond hiervan bekijkt ze of de doelstellingen bijgesteld moeten worden.

Volgens sommige deelnemers van het Pact tegen Armoede worden hun signalen soms wel en soms niet vertaald in beleid. Een voorbeeld is onder meer het aanpassen van de bedragen van voorzieningen. De gemeente zegt de signalen wel degelijk serieus te nemen en snel op te pakken.

Deelconclusies

- 1) De gemeente is op de hoogte van het feitelijk gebruik van regelingen en stuurt bij, als de onderbesteding van het budget daartoe aanleiding geeft.
- 2) Er is verschil in opvatting over de follow up van de gemeente na reacties vanuit het Pact. Volgens sommige partners is niet duidelijk welke signalen wel of niet leiden tot bijstellingen in het beleid.
- 3) Sommige ketenpartners vinden dat de gemeente de doelgroep actiever dient te benaderen en te ondersteunen. De gemeente verwacht in hun ogen te veel van de klanten en past daar de instrumenten niet op aan. De gedigitaliseerde aanvraagprocedure is daarvan een voorbeeld. De gemeente meent dat dat signalen adequaat worden opgepakt. Ze heeft bovendien extra capaciteit vrijgemaakt.

2.7 De doelgroep nader beschouwd

Actuele ontwikkelingen

De ketenpartners signaleren enkele opvallende actuele ontwikkelingen bij de doelgroep van het armoedebeleid:

- Onder klanten voor het armoedebeleid zijn steeds meer mensen met een migratieachtergrond, onder wie veel vluchtelingen met een verblijfsvergunning. Recent onderzoek van het CBS bevestigt dit beeld.²⁶ Ook door gezinshereniging groeit het aantal kinderen in de doelgroep. De Delftse ketenpartners verwachten dat de doelgroep van het armoedebeleid aan de ene kant krimpt dankzij het economisch herstel en aan de andere kant groeit door een stijgend aantal statushouders dat in de gemeente komt wonen.
- De ketenpartners signaleren een toename van het aantal mensen met psychische problemen of een licht-verstandelijke beperking, al dan niet in combinatie met schulden. Volgens hen zijn er ook steeds meer mensen met een combinatie van problemen op verschillende leefgebieden. Ze hebben overigens geen harde cijfers beschikbaar die deze veronderstellingen bevestigen.
- Onder minima met een baan daalt het aantal ZZP'ers. Dit blijkt onder andere uit actuele cijfers over de samenstelling van de doelgroep van het armoedebeleid.

Clënten aan het woord

Uit de gesprekken met de cliënten ontstaat het volgende beeld. De uitkomsten zijn op hoofdlijnen weergegeven. Het ene gesprek was kort en het andere langer, niet alle benaderden waren bereid of in staat tot een interview.

Gemeente en aanvraagprocedure

In het algemeen hebben cliënten weinig problemen met de gemeente. Verschillende mensen merken op dat de gemeente wel wat actiever kan zijn naar de doelgroep. Zo zouden ze graag een inloopspreekuur voor minima willen.

Een vrouw meldt vrij recent een bijstandsuitkering te hebben aangevraagd. Ze is tevreden over hoe dat ging: het ging gemakkelijk en ze kreeg de uitkering snel. Dat had ze niet verwacht. Ze kreeg goed antwoord op de vragen die ze had.

Een andere vrouw vindt het duidelijk waar ze haar aanvragen moet doen, maar weet dit dankzij haar omgeving. Ze heeft dus wel hulp daarvoor nodig.

Een derde vrouw maakt van verschillende minimaregelingen gebruik en het lukt haar nog net om zelf online alles aan te vragen. Op zich vindt ze het in dit digitale tijdperk niet raar

²⁶ Eind maart 2017 waren er landelijk 474.000 bijstandsgerechtigden, 15.000 meer dan een jaar eerder. De stijging is te verklaren doordat Syriërs, Eritreeërs en andere asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben gekregen, een beroep doen op de bijstand.

dat alles online moet. Wel vindt ze het aanvragen van regelingen omslachtig en veel gedoe met veel invulwerk en verschillende formulieren. Daarnaast kost het printen van die formulieren weer inkt, dus geld etc.

Regelingen armoedebeleid

Opmerkingen van cliënten over de regelingen:

- De huidige regelingen zijn goed. Er hoeft niet per se iets extra's te worden gedaan.
- Uitkeringen mogen hoger. Ze zijn nu te laag om van rond te komen.
- Bereik regelingen groter/ ruimer maken. De grenzen zijn nu heel streng. Een euro te veel aan inkomen en je valt erbuiten, waardoor je geen gebruik meer kunt maken van de regelingen.
- Extra's zijn moeilijk, zoals een nieuwe wasmachine, nieuwe kleding, een gehoortoestel (eens per 5 jaar een vergoeding) en uitstapjes. De mensen blijken vaak niet goed bekend met de regelingen die er zijn.
- De Delftpas is fantastisch. Hierdoor kunnen kinderen leuke uitstapjes maken die ik niet kan betalen. Of uitstapjes in plaats van op vakantie.
- Klanten van de voedselbank zijn hierover erg tevreden. De inhoud van het pakket is soms wat eentonig, maar ze zijn er erg blij mee.
- De huishoudelijke hulp kan beter. Een mevrouw is teruggegaan van 6 naar 0 uur hulp, omdat haar zoon thuis kwam wonen. Hierdoor worden veel dingen voor haar onmogelijk, zoals de was doen. Ze moet de was in drie keer doen, omdat ze niet alles in één keer kan ophangen wegens vermoeidheid.
- Een mevrouw vindt dat de gemeente wat actiever kan zijn naar de klanten toe. Ook kunnen ze duidelijker zijn over de regelingen die ze hebben.
- Een man krijgt een uitkering, maar moet ook verplicht solliciteren en is sinds kort via Werkse aan de slag. Hij is daar tevreden over, maar mist vervoer of vergoedingen voor vervoerskosten.

Financiële Winkel

De Financiële Winkel is streng, menen de geïnterviewde cliënten. De een vindt dat juist goed en de andere juist niet. Zo merkt iemand op dat hij te weinig schulden heeft om in aanmerking te komen voor een schuldregeling, waardoor hij in de problemen zit en van het kastje naar de muur wordt gestuurd door de gemeente en de Financiële Winkel. Hij wordt eigenlijk gewoon niet geholpen, waardoor zijn problemen alleen maar erger worden en hij niet weet wat hij moet doen. Een andere man, die in budgetbeheer zit, snapt niet altijd wat hij nou wel en niet uit zijn leefgeld kan krijgen. Dat werd hem niet duidelijk uitgelegd. Hij krijgt met hulp alle benodigde formulieren wel ingevuld.

Tips van cliënten

- Informeer op scholen: daar vind je minimakinderen;
- Breid de schoolkostenregeling uit. 'Als alleenstaande moeder wil je toch vooral eerst voor je kinderen zorgen en dat lukt maar net.'
- Start een dierenvoedselbank.

Bijlage 1 Normenkader

De onderzoeksvragen zijn vertaald in het onderliggende normenkader. Per deelvraag is een aantal normen ontwikkeld.

Onderzoeksvraag	Deelvragen	Normen	
1 Wat is de typering van de Delftse problematiek in kwalitatieve en kwantitatieve zin?	1A Is de omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid in beeld?	De omvang en samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid is in beeld. Het aantal kinderen dat in armoede opgroeit is in beeld. De specifieke doelgroepen per regeling zijn in beeld.	
	1B Hoe verhoudt zich de situatie in Delft tot een aantal referentiegemeenten?	De referentiegemeenten zijn Leiden, Leeuwarden Nijmegen en Deventer.	
2 Hoe heeft het gemeentelijke armoedebeleid uitgepakt voor wat betreft de inzet van de hoofdinstrumenten?	2A Waaruit bestaat Delftse armoedebeleid?	Er is een definitie van armoedebeleid en de onderdelen en beleidsterreinen die onder het armoedebeleid vallen.	
	2B Zijn er doelstellingen geformuleerd voor het armoedebeleid en in welke mate zijn deze concreet en meetbaar?	Er is een visie inzake armoedebeleid geformuleerd. Er zijn doelstellingen voor het armoedebeleid geformuleerd. De doelstellingen van het armoedebeleid zijn in concrete en meetbare activiteiten en resultaten beschreven. De relatie tussen de doelstellingen, activiteiten en resultaten is expliciet en logisch. Er is gespecificeerd hoe gemeten wordt dat deze doelstellingen worden gerealiseerd. Er is een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.	
		2C Welke instrumenten worden ingezet om de doelstellingen te realiseren?	De beleidsinstrumenten sluiten aan bij de doelstellingen.
		2D In hoeverre worden de doelstellingen gerealiseerd en specifiek: hoe is het bereik van de regelingen.	De doelstellingen worden periodiek geëvalueerd. De doelstellingen zijn gerealiseerd. Er is een ambitie geformuleerd ten aanzien van het gewenste bereik van de doelgroep(en). Het aantal minima dat gebruik maakt van de regelingen is in beeld. Het niet-gebruik van de regelingen is in beeld (zoals de omvang en kenmerken van de groep niet-gebruikers, en de redenen).
	2E Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen tussen doelstellingen en realisatie?		De oorzaken van afwijkingen van het resultaat ten opzichte van de doelstellingen zijn bekend. Er vindt actieve bijsturing plaats op de uitvoering als de doelstellingen niet worden behaald.
	2F Sluit de visie van de	De keten van armoedebestrijding sluit en is coherent	

	gemeente aan op de activiteiten van ketenpartners en van andere organisaties die actief (willen) zijn in de armoedebestrijding?	De gemeente organiseert actief de bundeling van krachten op het armoedebeleid. De gemeente organiseert de samenwerking met organisaties uit de samenleving voor het uitvoeren en ondersteunen van het armoedebeleid.
3 Het via een handreiking in kaart brengen welke nieuwe inzichten er zijn rond armoedebeleid die relevant zijn voor Delft:	Wat kan de gemeente Delft leren van de inzichten van de aanpak van armoedebeleid elders en van de inzichten en bevindingen uit recent verschenen onderzoeken en artikelen.	Geen norm
	Wat zijn mogelijk bruikbare inzichten en bevindingen uit recent verschenen (landelijke) onderzoeken en artikelen.	Geen norm

Bijlage 2 Referentiegemeenten voor aantal minimahuishoudens

De referentiegemeenten voor dit onderzoek zijn de gemeenten Leeuwarden, Leiden, Nijmegen en Deventer. Deze gemeenten zijn gekozen op basis van de volgende criteria:

- Inwoneraantal;
- Huishoudgrootte;
- Type gemeente: stedelijk;
- Aanwezigheid HBO / Universiteit;
- Bevolking: aandeel huishoudens met een migratie-achtergrond;
- Aandeel sociale huurwoningen.

Tabel B2.1 Aantal inwoners en huishoudens referentiegemeenten (CBS, gegevens per ultimo december 2016)

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal huishoudens	Huishoudgrootte
Delft	101.034	56.904	1,8
Deventer	98.869	44.658	2,2
Leeuwarden	107.897	55.231	2,0
Leiden	122.561	66.793	1,8
Nijmegen	172.064	93.727	1,8

Tabel B2.2 Aantal bijstandsuitkeringen referentiegemeenten (CBS, gegevens per ultimo december 2016)

Gemeente	Aantal bijstandsuitkeringen ²⁷	Aandeel bijstandsuitkeringen op alle huishoudens
Delft	2.930	5,1%
Deventer	2.830	6,3%
Leeuwarden	5.530	10,0%
Leiden	3.240	4,8%
Nijmegen	6.630	7,1%

²⁷ Exclusief bijstandsuitkeringen aan personen ouder dan 65 jaar

Tabel B2.4 Aantal huishoudens in huurwoning referentiegemeenten

Gemeente	Aantal huishoudens in huurwoning (excl. studenten) 2014 (CBS)	Aantal huishoudens in huurwoning met huursubsidie (excl. studenten) 2014 (CBS)
Delft	23.600	8.600
Deventer	17.500	7.400
Leeuwarden	21.000	10.700
Leiden	26.800	9.100
Nijmegen	41.000	16.500

Tabel B2.5 Aandeel huishoudens in huurwoning referentiegemeenten

Gemeente	Aandeel huishoudens in huurwoning (excl. studenten) 2014 (CBS)	Aandeel huishoudens in huurwoning met huursubsidie (excl. studenten) 2014 (CBS)
Delft	41%	15%
Deventer	39%	17%
Leeuwarden	38%	19%
Leiden	40%	14%
Nijmegen	44%	18%

Bijlage 3 Enquête ketenpartners armoedebeleid

De ketenpartners die betrokken zijn bij armoedebestrijding in Delft, zijn via e-mail benaderd om een digitale enquête in te vullen. In totaal zijn 109 ketenpartners benaderd, waarvan 28 de enquête hebben ingevuld. De respons is niet zo groot dat deze in kwantitatief opzicht representatief is. Daarom beperken we ons tot de weergave van losse opmerkingen van tien leden van Pact tegen Armoede Delft, met wie aparte gesprekken zijn gevoerd.

Toelichting op de vraag: welke instrumenten mist u binnen het armoedebeleid?

- Bepaalde groepen burgers komen niet in beeld. Dat kan komen door: mensen hebben niet het vermogen om de berichten van de gemeente te lezen; mensen zijn niet in staat tot het voeren van een gezonde financiële huishouding; mensen hebben psychische problemen, die een goede grip op de financiën in de weg staan.
- Eigenlijk zou iedere Delftenaar voldoende geld en mogelijkheden moeten hebben om passende en betaalbare huisvesting te hebben, inclusief gas, water en elektriciteit, basis-communicatievoorzieningen, zoals toegang tot internet, opslagcapaciteit en printmogelijkheden in een omgeving met enige privacy, met voldoende geld voor gezondheidszorg en basisvoedselvoorziening (liefst zonder beroep op de voedselbank).
- Opvangen van de nadelen van kostendelersregelingen in bijzondere gevallen, bijvoorbeeld bij een kind dat noodgedwongen thuis woont omdat er geen passende beschermde woonvorm beschikbaar is waarvoor het in principe in aanmerking komt.
- Bijvoorbeeld lijkt er voldoende proactief beleid t.a.v. statushouders wat betreft het leren van de Nederlandse taal en het organiseren van activiteiten om echt beter te participeren in onze samenleving. Net zoals voor onze kinderen een leerplicht geldt en het onderwijs goed is geregeld en de prestaties worden gemonitord, zou ook voor statushouders een verplichte deelname aan taal- en maatschappijonderwijs moeten gelden inclusief faciliteiten en kwaliteitsbewaking door de overheid en sancties indien men zich aan deze verplichting onttrekt. En bij voorkeur een en ander geregeld op een wijze die is toegesneden op de doelgroep en met inzet van vrijwilligers, maar niet vrijblijvend en zonder monitoring en bijsturing.
- De bedoelingen en belijdenissen van de gemeente zijn goed. Maar helaas, slaagt de gemeente in de gevallen, die ik ken, menselijk te handelen. Te veel digitaal en automatisch beslissen met moeizame communicatie.
- Ik heb onvoldoende kennis van arsenaal aan mogelijke instrumenten. Meer hulp bij het aanvragen van zorgtoeslag en andere voorzieningen lijken me wel wenselijk
- Structuur bieden op de 4 leefgebieden kan veel voorkomen.
- Geen eenheid in uitvoering, te veel willekeur, belanghebbende is te afhankelijk van de ambtenaar.
- Oplossing voor eigen risico zorg en oplossing voor het deels afschaffen van kwijschelding gemeentelijke belastingen en waterschapslasten.
- Wij hebben geen compleet beeld van alle maatregelen die de gemeente neemt.
- Ook inzicht in de door de gemeente verstrekte bijstand, is voor sommige mensen onzichtbaar en onbegrijpelijk. De gemeente verantwoordt zich niet duidelijk met haar inhoudingen.
- De gemeente zou mee moeten werken aan de monitor Wmo van het FNV.
- Er zijn mooie initiatieven, zoals de ruilwinkel, de kledingbank de Buurvrouw enz. Zij worden gerund door vrijwilligers en worstelen met huur voor ruimte. Wij kunnen hen goed benutten door hen te faciliteren.
- De kledingbank Delft De Buurvrouw heeft dringend hulp nodig om voort te kunnen bestaan. Al meerdere malen aan de gemeente hulp gevraagd of ze ons kunnen helpen. Het antwoord hier op was duidelijk: NEEN.

Toelichting op de vraag: Welke regelingen mist u in het armoedebeleid?

- Voorheen waren er meer regelingen voor volwassenen. Bijvoorbeeld als iemand de ITT al een aantal jaar niet had aangevraagd omdat hij er niet van op de hoogte was, dan kon hij het voor een paar jaar met terugwerkende kracht aanvragen. Ook zou de mogelijkheid onderzocht kunnen worden of cliënten automatisch op de hoogte worden gebracht. Het gebeurt regelmatig dat de regeling niet bekend is bij mensen.
- Vanuit onze organisatie hebben we meer zicht op de hulpverlening die wordt aangeboden dan op regelingen op financieel gebied.
- Omdat de groep die een beroep op ons heeft gedaan van beperkte omvang is, de vragen die werden gesteld divers zijn en niet steeds armoede-gerelateerd waren, hebben wij onvoldoende inzicht om een oordeel te geven over mate waarin de regelingen passend zijn.
- Automatisch wordt bijvoorbeeld de kostendelersnorm toegepast, ook al heeft de inwoner nog geen of te laag inkomen. Verder geen aanvulling meer voor formeel alleenstaande ouder, anders dan beleden. Verder verschaft werk loont niet, maar leidt vaak tot fiscale schulden.
- De gemeente heeft niet voldoende mensen in dienst om voor genoemde groepen adequaat te kunnen handelen. Eerlijk gezegd is dat ook buitengewoon lastig.
- Laagdrempelige persoonlijke begeleiding thuis kan armoede voorkomen.
- Regelingen voor eigen risico zorg en versobering kwijtschelding RBG.
- Wat er is, is goed! Maar er kan wel wat bij.
- De jeugdsportregelingen voor kinderen zijn te mager: de kosten zijn hoger dan de vergoeding: contributie en attributen als kleding, schoenen en hockeystick.
- AV-top Delft is meer reclame voor de verzekeraars, dan dat iemand afdoende verzekerd is. En ook anderszins is de krapte van Bijzondere Bijstand toegenomen.
- Ik heb het gevoel dat een groep niet altijd bekend is met de mogelijkheden.

Bijlage 4 Toelichting Armoede Index

De Armoede Index is een door KWIZ ontwikkeld analysemodel. Deze index wordt samengesteld op basis van een combinatie van gemeentelijke gebruiksgegevens, geëxtrapoleerde CBS-gegevens en kengetallen op basis van ervaringscijfers bij andere gemeenten. Ze wordt gebruikt voor het bepalen van de doelgroep en het bereik van de regelingen.

Onderzoeksdoel

Het primaire doel van de Armoede Index is de bepaling van het aantal huishoudens met een inkomen tot 100, 110, 120 en 130% van de voor hun huishoudtype geldende bijstandsnorm, dat voldoet aan de criteria voor het armoedebeleid. Op de tweede plaats worden het gebruik en bereik van de minimaregelingen in beeld gebracht.

Bronnen

De volgende bronnen zijn gebruikt:

- CBS-cijfers over:

- Bijstandsuitkeringen
- AOW-uitkeringen
- Arbeidsongeschiktheid
- WW-uitkeringen
- Aantal huishoudens met een laag inkomen
- Aantal inwoners naar leeftijd
- Aantal huishoudens naar huishoudtype
- Verdeling vermogen

- Gebruiksgegevens vanuit de gemeentelijke registraties over het aantal verstrekkingen per minimaregeling. Deze aantallen zijn aangeleverd door de gemeente.

Bewerking gegevens

De CBS-cijfers zijn niet allemaal actueel. Om daarvoor te corrigeren is een aantal cijfers in het analysemodel geëxtrapoleerd. Dit gebeurt op basis van de ontwikkelingen in de gemeente in de laatste jaren en op basis van ervaringscijfers van KWIZ.

Daarnaast is gecorrigeerd voor vermogen.

Vermogen

Huishoudens met een te hoog vermogen worden niet meegeteld als minimahuishouden omdat zij door hun vermogen buiten de grenzen van de Participatiewet vallen. Voor deze Armoede Index heeft het CBS per gemeente het aandeel huishoudens met een vermogen in de laagste 10%-groep ter beschikking gesteld. Daarin staat het aantal huishoudens met een inkomen lager dan € 10.000 en hoger dan € 10.000. Daarin wordt onderscheid gemaakt tussen 65-plus en 65-min huishoudens. Het aandeel dat een vermogen heeft lager dan € 10.000 is het aandeel dat voor de Armoede Index wordt gebruikt.

Actualiteit

De gegevens over de omvang en samenstelling van de doelgroepen voor het armoedebeleid geven de situatie op 1 januari 2017 weer. De gegevens over het gebruik van de verschillende regelingen zijn gebaseerd op het totale gebruik in het jaar 2016.

Huishoudsoort

Naar soort huishouden wordt onderscheid gemaakt tussen alleenstaanden, meerpersoonshuishoudens met en zonder kinderen en eenoudergezinnen.

Inkomensbron

In dit onderzoek worden de termen Participatiewet, AOW en ‘ander’ inkomen gebruikt. Voor minima met een bijstandsuitkering is de inkomensbron direct vast te stellen. Dit geldt ook voor de huishoudens met AOW. Pensioengerechtigde huishoudens die tevens een aanvullende bijstandsuitkering ontvangen, worden eveneens tot deze categorie gerekend. Alle overige inkomens zijn vervolgens onder de noemer ‘ander’ inkomen gebracht. Dit is bijvoorbeeld inkomen uit WW, inkomen uit arbeid, inkomen uit ziekte/ arbeidsongeschiktheid of inkomen uit eigen onderneming.

Wettelijk sociaal minimum

Het Wettelijk sociaal minimum is de actuele bijstandsnorm voor het betreffende huishoudtype. Deze normbedragen worden halfjaarlijks vastgesteld. Voor alleenstaanden en alleenstaande ouders van 21 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd is dat op 1 januari 2017 € 982,79 en voor gehuwden € 1.403,98 (bedragen inclusief 5% vakantietoeslag). Voor pensioengerechtigden is de netto AOW-uitkering het normbedrag voor het wettelijke sociale minimum. Voor alleenstaanden en alleenstaande ouders is dat op 1 januari 2017 € 1.104,14 en voor gehuwden € 1.508,06 (bedragen inclusief 5% vakantietoeslag).

Bijlage 5 Geraadpleegde bronnen

Overzicht beleidsdocumenten gemeente Delft

Beleidsnota schuldhulpverlening en budgetbeheer 2015-2018
Beleidsregel jongeren binnen P-wet
Beleidsregel algemeen geaccepteerde arbeid en ontheffing van de plicht tot arbeidsinschakeling
Beleidsregel algemene vrijlating inkomsten Participatiewet 2015
Beleidsregel AV-Delft
Beleidsregel kostenvergoeding voor vrijwilligerswerk
Beleidsregel bijzondere bijstand 2015
Beleidsregels re-integratie Participatiewet gemeente Delft 2016
Beleidsregels schuldhulpverlening gemeente Delft
Beleidsregels stimuleringsinstrumenten
Bijlage 1 uitkomsten evaluatie beleidsnota SHV nieuwe stijl 2011-2014
Bijlage 3 producten financiële winkel Delft 2015
Brief panel werk en inkomen
Coalitieakkoord 2014-2018
Cijfers schuldhulpverlening 2013
Delft-stedenestafette 2010 anti-armoede
Evaluatie armoedebeleid iov RKC 2007
Inkomenseffectrapportage NIBUD 2015
Jaarrekening werkse 2015
Jaarstukken 2015
Jaarverslag schuldhulpverlening 2015 Delft
Jaarverslag 2015 SUN Delft
Kerncijfers 2015 Delft
Nota beleidsplan schuldhulpverlening 2011-2014
Programmabegroting 2017-2020
Samenwerken aan sterke wijken 2008
Tympaan aard en inkomensproblematiek Delft 2014
Voorstel aan de gemeenteraad inzake stadsvisie 2030

Bijlage 6 Regelingen armoedebelaid gemeente Delft

Onder de landelijke voorzieningen voor het armoedebelaid vallen de kwijtschelding, de bijzondere bijstand en de individuele inkomenstoeslag. Voor deze voorzieningen, met uitzondering van de kwijtschelding, kunnen binnen bepaalde grenzen lokale uitvoeringsregels gelden.

In Delft kunnen huishoudens met een laag inkomen kwijtschelding aanvragen voor de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing, rioolrecht en hondenbelasting. De doelgroep bestaat uit huishoudens met een inkomen tot maximaal 100% van het voor dat huishoudtype geldende sociale minimum. De kwijtschelding wordt uitgevoerd door de Regionale Belasting Groep (RBG). De RBG heft en int de belastingen voor de hoogheemraadschappen van Schieland en de Krimpenerwaard en van Delfland. Daarnaast verzorgt de RBG deze taken en de uitvoering van de wet WOZ voor de gemeenten Delft, Schiedam en Vlaardingen. Een groeiend deel van de kwijtscheldingen gebeurt op basis van verzamelde informatie van het Inlichtingenbureau. Bij een indicatie van verandering in inkomen of vermogen herhaalt de RBG de toetsing. Er is geen kwijtschelding meer mogelijk van de zuiveringsheffing bij het Hoogheemraadschap van Delfland. Deze is komen te vervallen.

Het *Bijzondere-bijstandsbeleid* van de gemeente Delft is erop gericht om mensen die bijzondere noodzakelijke kosten hebben en deze niet zelf kunnen betalen, te ondersteunen. De gemeente beoordeelt bij iedere aanvraag of er sprake is van bijzondere omstandigheden.

In de gemeente Delft behoort iedereen tussen de 21 jaar en de pensioengerechtigde leeftijd, die gedurende drie jaar een inkomen heeft tot maximaal 105% van de bijstandsnorm, tot de doelgroep voor de individuele inkomenstoeslag. Minima dienen de helft van het bedrag dat ze krijgen van de individuele inkomenstoeslag te gebruiken voor het vervangen van hun huisraad en de andere helft mogen ze vrij besteden. Op het budget bijzondere bijstand is de laatste jaren bezuinigd. Zo is in 2015 € 400.000,- bezuinigd op het beschikbare budget.

In Delft kunnen minima als zij aan de daarvoor geldende criteria voldoen, behalve van de landelijke voorzieningen ook gebruikmaken van verschillende lokale regelingen.

Minimahuishoudens met een inkomen tot 130% Wsm kunnen deelnemen aan de collectieve zorgverzekering AV Delft. De AV-Delft is een speciale aanvullende zorgverzekering en is mogelijk in combinatie met een basisverzekering van VGZ, Zilveren Kruis Achmea en DSW Zorgverzekeraar. Minima krijgen van de gemeente maandelijkse premiekorting.

Met de Delftpas kunnen minima korting krijgen op uitjes en leuke dingen in Delft, Rotterdam en Den Haag. Ze kunnen bijvoorbeeld voordelig naar de bioscoop of het pretpark. Minima betalen € 5,- voor de pas. Kinderen van minima met een pas krijgen de pas gratis.

De regeling schoolkosten is bedoeld voor kinderen van 4 t/m 17 jaar die een Delftpas hebben. Zij kunnen een tegemoetkoming krijgen in de schoolkosten die zij moeten maken. Op de Delftpas komt een bedrag te staan dat besteed kan worden aan schoolspullen, zoals een agenda, woordenboek, rugzak of gymkleding voor op school. Het bedrag kan alleen besteed worden bij de deelnemende winkels (dit zijn onder andere de Hema en de Bruna).

Kinderen tot en met 17 jaar die in een minimahuishouden wonen en een computer nodig hebben voor school, kunnen in aanmerking komen voor de computerregeling. Alleen kinderen die in groep 7 of 8 van de basisschool zitten, of op het vwo, havo, vmbo of mbo komen in aanmerking. De maximale vergoeding voor de computer en randapparatuur is € 350,-. Gezinnen kunnen één keer in de vier jaar in aanmerking komen voor deze vergoeding. De regeling wordt in 2017 aangepast.

Kinderen uit minimahuishoudens die binnenkort naar de brugklas gaan, kunnen een vergoeding krijgen voor de aanschaf van een fiets. Ze kunnen maximaal € 250,- vanuit de fietsregeling krijgen. De regeling wordt in 2017 aangepast. Ook kunnen kinderen met een Delftpas gratis zwemmen of korting krijgen bij het zwemmen.

Het Jeugdsportfonds betaalt voor kinderen in een minimahuishouden de contributie voor sportverenigingen en in bepaalde gevallen sportspullen. Het maximale bedrag dat kinderen kunnen krijgen, is € 325,-. Het Jeugdcultuurfonds draagt bij aan bijvoorbeeld toneel- of muzieklessen voor kinderen in minimahuishoudens. De bijdrage daarvoor is maximaal € 450,- per kind. Dit geld kan gebruikt worden om de lessen te betalen of om bijvoorbeeld een instrument aan te schaffen.

Bijlage 7 Bijstandsnormen 2017

Categorie	Bijstand	Bijstand	5% Vakantie- toeslag
	incl. VT	excl. VT	VT
Jonger dan 21 jaar zonder ten laste komende kinderen:			
Alleenstaande	€ 242,60	€ 230,47	€ 12,13
Gehuwden; beide echtgenoten jonger dan 21 jaar	€ 485,20	€ 460,94	€ 24,26
Gehuwden; één echtgenoot 21 jaar of ouder	€ 944,59	€ 897,36	€ 47,23
Jonger dan 21 jaar met één of meer ten laste komende kinderen:			
Alleenstaande ouder	€ 242,60	€ 230,47	€ 12,13
Gehuwden; beide echtgenoten jonger dan 21 jaar	€ 766,00	€ 727,70	€ 38,30
Gehuwden; één echtgenoot 21 jaar of ouder	€ 1225,39	€ 1.164,12	€ 61,27
21 jaar tot pensioengerechtigde leeftijd:			
Alleenstaande of alleenstaande ouder	€ 982,79	€ 933,65	€ 49,14
Gehuwden	€ 1.403,98	€ 1.333,78	€ 70,20
Pensioengerechtigde leeftijd of ouder:			
Alleenstaande of alleenstaande ouder	€ 1.104,14	€ 1.048,93	€ 55,21
Gehuwden; één of beide echtgenoten pensioengerechtigde leeftijd of ouder	€ 1.508,06	€ 1.432,66	€ 75,40
Kostendelersnorm:			
Echtgenoot jonger dan 21 jaar, zonder ten laste komende kinderen	€ 242,60	€ 230,47	€ 12,13
Echtgenoot jonger dan 21 jaar, met één of meer ten laste komende kinderen	€ 523,40	€ 497,23	€ 26,17
Verblijf in een inrichting:			
Alleenstaande of alleenstaande ouder	€ 311,17	€ 295,61	€ 15,56
toeslag € 39,00 (incl. VT)	€ 350,17	€ 332,66	€ 17,51
Gehuwden	€ 484,00	€ 459,80	€ 24,20
toeslag € 85,00 (incl. VT)	€ 569,00	€ 540,55	€ 28,00

Bijlage 8 Gebruik inkomensondersteunende voorzieningen

Voor dit onderzoek is het bereik van de verschillende regelingen berekend op basis van de geactualiseerde doelgroep, bepaald door de Minimascan van Stimulansz. Dit is gebeurd aan de hand van het gebruik van de regelingen in 2016. Deze gebruikersaantallen zijn afkomstig van de gemeente. Het bereik is het gebruik van de regeling, afgezet tegen de doelgroep. Het bereik wordt vergeleken met het bereik van vijftien²⁸ andere gemeenten waarvoor KWIZ armoedeonderzoek heeft gedaan.

Tabel B8.1 Inkomensgrenzen regelingen en omvang doelgroep

Categorie	Inkomensgrens t.o.v. Wsm	Doelgroep	Gebruik	Bereik (% van doelgroep dat gebruik maakt)	Gemiddeld % bereik andere gemeenten
Landelijke regelingen					
Kwijtschelding	100%	4.327	4.718	109%	70%-80%
Bijzondere bijstand	110%	6.104	2.086	34%	25%-35%
Individuele inkomensvoet	105%	1.772	1.447	81%	50 %-60%
Lokale regelingen					
Collectieve zorgverzekering AV-Delft	130%	8.240	2.922	35%	30%-35%
Delftpas (volwassenen)	110%	8.545 volwassenen	2.127 volwassenen	25%	Nb
Delftpas (kinderen)	110%	2.227 kinderen	2.027 kinderen	91%	Nb
Regeling schoolkosten	110%	1.714 Kinderen	1.613	94%	40%-50%
Computerregeling ²⁹	110%	Onbekend	259	Onbekend	Nb
Fietsregeling	110%	123	125	102%	Nb
Jeugdsportfonds & Jeugdcultuurfonds	110%	1.714 kinderen	959	56%	40%

²⁸ Leeuwarden, Deventer, Den Haag, Capelle aan den IJssel, Almelo, Pijnacker-Nootdorp, Westland, Zaanstad, Leidschendam-Voorburg, Ridderkerk, Doesburg, De Wolden, Haarlemmermeer, Middelburg, Rijswijk.

²⁹ Het is onbekend hoeveel minima in de afgelopen vier jaar al eens de vergoeding hebben gekregen. Hierdoor kan de doelgroep niet worden bepaald. Daarom wordt alleen het gebruik weergegeven.

Landelijke regelingen

In 2016 is aan 4.718 huishoudens *kwijtschelding van lokale heffingen* verstrekt. Dit een bereik van 109% onder de doelgroep. Gemiddeld ligt in de referentiegemeenten het bereik van de kwijtschelding tussen de 70 en 80%. Op basis van de methode die KWIZ hanteert (5.950 huishoudens 100% Wsm) is het bereik 73%.

In 2016 hebben 2.086 huishoudens³⁰ gebruik gemaakt van de *individuele bijzondere bijstand*. Daarmee komt het bereik van de bijzondere bijstand uit op 34%. Voor de individuele bijzondere bijstand geldt dat in andere gemeenten een percentage van 25 tot 35% gebruik op jaarbasis gangbaar is. Het bereik in Delft is dus min of meer gemiddeld. Overigens wordt in de laatste jaren in veel gemeenten, inclusief Delft, steeds meer bijzondere bijstand verstrekt voor bewindvoeringskosten.

De doelgroep voor de *individuele inkomenstoelage* is als volgt berekend. In totaal behoren 3.545 huishoudens tot de groep die qua leeftijd (21 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd) en inkomen (tot 105% Wsm) recht heeft op deze voorziening. Van hen is naar schatting 50% langer dan vijf jaar op dit inkomen aangewezen. De doelgroep bestaat dan uit 1.772 huishoudens. In 2016 hebben 1.447 huishoudens gebruik gemaakt van de individuele inkomenstoelage. Afgezet tegen doelgroep is dit een bereik van 81%. Gemiddeld ligt het bereik bij andere gemeenten tussen de 50 en 60%. Het bereik in Delft is dus iets lager dan gemiddeld.

Lokale regelingen

Tot de doelgroep voor de *collectieve zorgverzekering* behoren de 8.240 huishoudens met een inkomen tot maximaal 130% Wsm.

In 2016 waren 4.091 volwassenen verzekerd met de collectieve zorgverzekering. Met elkaar vormen deze personen 2.922 huishoudens³¹. Dit komt neer op een bereik van 35%. Het bereik van de zorgverzekering ligt in andere gemeenten rond 30 tot 35% van de doelgroep. Het bereik in Delft ligt daar dus mee in lijn.

De doelgroep voor de *Delftpas* bestond in 2016 uit 8.545 volwassenen en 2.227 kinderen die opgroeien in een minimahuishouden met een inkomen tot maximaal 110% Wsm. Van alle volwassenen bezat 25% in 2016 een Delftpas en van alle kinderen 91%.

In 2016 hebben 1.613 kinderen gebruikgemaakt van de regeling *schoolkosten*. Dat is een bereik van 94% onder alle minimakinderen van 4 t/m 17 jaar. Zij hebben het bedrag gedeeltelijk of volledig opgemaakt. Bij andere gemeenten ligt het bereik van een schoolkostenregeling rond de 40 tot 50%. Het bereik in Delft is dus hoog.

Voor de *fietsregeling* is de doelgroep 123 kinderen op jaarbasis³². In 2016 hebben 125 kinderen gebruikgemaakt van de fietsregeling. Dit is 83% van alle kinderen die dat jaar recht had op de regeling.

De doelgroep voor het *Jeugdsportfonds & Jeugdcultuurfonds* bestaat uit 1.714 kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar in minimahuishoudens tot 110% Wsm. In 2016 hebben in totaal 956 kinderen gebruikgemaakt van de fondsen; 744 kinderen van het Jeugdsportfonds, 94 kinderen van het Jeugdcultuurfonds en 121 kinderen hebben zwemles gehad. Afgezet tegen de doelgroep van 1.714 kinderen is dit een bereik van 56%. Dit is in vergelijking met de meeste andere gemeenten hoog.

³⁰ 2.921 personen.

³¹ Gemiddeld wonen er 1,4 volwassenen in de minimahuishoudens.

³² In de gemeente wonen 2.227 kinderen in een minimahuishouden. Bij een gelijke leeftijdsverdeling, gaan per jaar 1 op de 18 kinderen naar de brugklas. Dit zijn 123 kinderen.

Bijlage 9 Verantwoording werkwijze

Het onderzoek is als volgt uitgevoerd:

- 1) Formuleren normenkader (zie bijlage 1);
Het normenkader is de normatieve meetlat waarlangs uitkomsten van het onderzoek gelegd worden. De gemeenteraad is via de commissie SDW in informerende en raadgevende zin betrokken bij de opzet en nadere invulling van het onderzoek.
- 2) Bestudering gemeentelijke documenten 'armoedebeloid';
Dit betreft zowel stukken die ter besluitvorming aan de gemeenteraad zijn voorgelegd en aldus de basis vormen van het huidige beleid, als interne stukken van de ambtelijke organisatie.
- 3) In kaart brengen huidig aantal minimahuishoudens op basis van de Armoede Index;
KWIZ hanteert een eigen Armoede Index: een model waarmee de omvang en samenstelling van minimahuishoudens kan worden geschat. Het model is gebaseerd op een combinatie van gemeentelijke gebruiksgegevens, geëxtrapoleerde CBS-gegevens en kengetallen op basis van ervaringscijfers bij andere gemeenten en maakt het mogelijk een schatting te geven van het huidig aantal minimahuishoudens.
- 4) Gebruik en bereik minimaregelingen;
De cijfers over het gebruik van de minimaregelingen zijn afkomstig van de gemeente. Het betreffen cijfers over het jaar 2016. Het bereik is berekend door het gebruik af te zetten tegen de doelgroep, zoals geschat in de Armoede Index.
- 5) Online enquête onder organisaties uit het Pact tegen Armoede;
In februari 2017 is aan 108 organisaties die deelnemen aan het Pact tegen Armoede een online enquête verstuurd. In de enquête staan vragen over de samenstelling van hun doelgroep, het gemeentelijk armoedebeloid en de samenwerking met de gemeente.
In maart 2017 is een herinnering gestuurd aan diegenen die de enquête nog niet hadden ingevuld. De enquête is door 28 organisaties ingevuld, een respons van 26 procent. Dit is te laag om betrouwbare uitspraken over de hele doelgroep van 108 organisaties te kunnen doen. De antwoorden kunnen daarom niet gegeneraliseerd worden naar de hele doelgroep. Wij hebben daarom de uitkomsten van de enquête niet in het rapport opgenomen. Wel zijn de opmerkingen van de respondenten opgenomen in bijlage 3.

6) Gesprekken met de eerstverantwoordelijke wethouder en ambtenaren;

- o Beleidsmedewerkers
- o Programmaregisseur
- o Sociaal team
- o Financiële Winkel van Delft;

De gesprekken zijn gevoerd in maart 2017. De gesprekspartners kregen van tevoren een lijst met onderwerpen en vragen toegestuurd. Onderwerpen waren:

- o Beleid
 - Ontwikkeling
 - Doelstellingen
 - Witte vlekken
 - Realisatie
 - Uitvoering
- o Doelgroep
- o Monitoring
- o Samenwerking met andere organisaties
- o Samenwerking met andere afdelingen
- o Rol gemeenteraad
- o Rol cliëntenraad

7) Gesprekken met organisaties uit het Pact tegen Armoede;

- o Stichting Budgethulp
- o Vroeg Eropaf Delft
- o Interkerkelijk noodfonds ISF en ISOFA
- o Stichting Urgente Noden
- o Voedselbank
- o Jessehof
- o Thuisadministratie Participe
- o GGZ Delfland
- o Woonbron
- o Humanitas

De gesprekken zijn gevoerd in maart en april 2017. De gesprekspartners kregen van tevoren een lijst met onderwerpen en vragen toegestuurd. Onderwerpen waren:

- o Typering en ontwikkeling klantgroep organisatie
- o Samenwerking met de gemeente
- o Armoedebelief gemeente
 - Inhoud
 - Uitvoering
 - Regelingen
 - Effect
- o Communicatie richting doelgroep
- o Pact tegen Armoede

- 8) Gesprek met de Adviesraad sociaal domein Delft;
Het gesprek is gevoerd in maart 2017. De gesprekspartner kreeg van tevoren een lijst met onderwerpen en vragen toegestuurd. Onderwerpen waren:
- o Rol adviesraad
 - o Beleid gemeente
 - o Informatie gemeente
 - o Toekomst adviesraad

- 9) Gesprekken met cliënten;
In mei 2017 zijn met 25 cliënten gesprekken gevoerd over het armoedebeleid. Cliënten gaven in de gesprekken hun mening over diverse onderwerpen, zoals de minimaregelingen, de aanvraagprocedure, de toegankelijkheid van de gemeente etc. Daarnaast kwamen diverse persoonlijke verhalen aan bod in de gesprekken.

Via diverse inloopuren is contact gelegd met cliënten. Daarbij zijn willekeurige bezoekers aangesproken en individueel geïnterviewd, zodat ze vrij konden spreken. Als uitgangspunt zijn de volgende kernvragen genomen:

- o Met welke problemen hebben ze te maken?
- o Waar lopen zij tegenaan (regelgeving, bureaucratie etc.)?
- o Waar zit de oplossing?
- o Wat hebben ze nodig?

Op basis van deze gesprekken, die maximaal 5 tot 10 minuten duurden, is een kort verslag gemaakt.